

röda rummet

radikal kvartalstidskrift nummer 2/2008 • Pris 20:-

Rent mjöl?

• ÖPPNA ÅDROR • KLIMATKAPITALISM • YASUNÍ •

KAPITALISMENS OFÖRMÅGA

Under senare tid har de globala livsmedelspriserna rusat i höjden på ett exempellöst sätt.

Livsavgörande stapelgrödor såsom vete, majs och ris har på mindre än ett år blivit ungefär dubbelt så dyra. I spåren av prisökningarna har hungerkravaller spridit sig likt en löpeld över tre kontinenter. I denna artikel belyser Ian Angus denna bakomliggande orsaker, krisens förlopp och möjliga lösningar.

IHaiti, där de flesta människor får i sig 22 procent färre kalorier än vad som är minimum för en god hälsa, finns det de som dämpar sina hungersmärten genom att äta "gyttjekex" gjorda på en mix av lera och vatten med vegetabilisk olja och salt som tillsatser ¹.

I Kanada betalar regeringen samtidigt 225 dollar för varje gris som man tar livet av i en masskampanj för slakt, som del av en plan för att minska fläskproduktionen. Grisfarmare, som kläms mellan ett lågt fläskpris och stora kostnader för foder till djuren, har varit så entusiastiska inför denna åtgärd att det är troligt att alla till detta öronmärkta medel kommer att vara slut innan kampanjen avslutas i september.

En del av det slaktade köttet kommer att levereras till lokala livsmedelsbanker, men det mesta kommer att bli avfall eller föda åt sällskapsdjur. Ingenting kommer Haiti tillgodo.

Det är den brutala verklighet som det kapitalistiska jordbruket står för i dagens värld – en värld där vissa människor lämpar livsmedel som avfall för att priserna är för låga, medan andra bokstavligen tvingas äta skit för att priserna är för höga.

REKORDHÖGA PRISER PÅ STAPELGRÖDOR

I fråga om livsmedel befinner vi oss mitt i en exempellös världsomspännande inflationsspiral, som drivit upp priserna till den högsta nivån på flera decennier. Höjningarna inbegriper de flesta typer av livsmedel men framför allt de mest livsavgörande stapelgrödorna – vete, majs och ris.

Statistik från FN:s livsmedel- och jordbruksorganisation (FAO) visar att mellan mars 2007 och mars 2008 höjdes spannmålspriset

med 88 procent, priserna på matolja och gödskop med 106 procent och på fjäderfä med 48 procent. Som helhet steg FAO:s index med 57 procent inom loppet av ett år och det mesta av dessa höjningar har ägt rum under de senaste månaderna.

En annan källa, Världsbanken, visar att under ett intervall på tre år – från februari 2005 till februari 2008 – steg världsmarknadspriset på vete med 181 procent och de totala prishöjningarna på livsmedel hamnade på 83 procent. Banken förutspår att de flesta priser på livsmedel, åtminstone fram till 2015, kommer att förbli en bra bit över 2004-års nivå.

I Thailand var för fem år sedan priset på den mest populära typen av ris 198 dollar per ton, för ett år sedan 393 dollar och 24 april i år gick priset igenom 1000 dollarsvallen.

Höjningarna är än mer markanta på de lokala marknaderna – i exempelvis Haiti fördubblades priset på en 50 kilos säck ris inom loppet av en vecka i slutet av mars.

Dessa höjningar är katastrofala för de 2,6 miljarder människor i vår värld som lever på mindre än två dollar om dagen. Hundratals miljoner har inte råd att äta. Allt detta har givit upphov till hungerkravaller.

TA GATAN I BESITNING

I Haiti reste tredje april demonstranter i den i söder belägna orten Les Cayes barrikader, stoppade lastbilar, beslagtog och distribuerade själva ris samt försökte sätta FN-byggnader i brand. Protesterna spreds snabbt till huvudstaden Port-au-Prince, där tusentals människor gick mot presidentpalatset, ropande "vi är hungriga". Många krävde att FN-styrkorna skulle dras bort från landet och

Bakning av "gyttjekex" i Haiti

att Jean-Bertrand Aristide – den förre presidenten i exil, vars regering 2004 störtades av utländska krafter – skulle återinsättas.

President René Preval, som först vidhöll att ingenting kunde göras, har proklamerat en sänkning med 16 procent av grossistpriset på ris. Det fungerar i bästa fall som en tillfällig nödåtgärd, mot bakgrund av att sänkningen endast gäller under en månad och att detaljistledet inte är förpliktigt att följa proklamationen.

Kravallerna i Haiti ägde rum parallellt med liknande protester av hungrande människor i över tjugo länder.

I Burkina Faso gick fackföreningar och affärsinnehavare ut i en två dagars generalstrejk med krav om "rejäla och effektiva" sänkningar av priset på ris och andra stapelgrödor.

I Bangladesh strejkade över 200 000 anställda från textilfabrikerna i Fatullah med krav på lägre priser och högre löner. De kastade stenar och tegelstenar mot polisen, som sköt tårgas in i folkmassan.

Den egyptiska regeringen sände tusentals militärer till textilkonglomeratet Mahallah i Nildeltat, för att förhindra att en generalstrejk – med krav på högre löner, lägre priser och rätten att bilda en oberoende fackförening – skulle bryta ut. Två människor dödades och över 600 fängslades.

I Abidjan, Elfenbenskustens huvudstad, använde sig polisen av tårgas mot kvinnor som satt upp barrikader, bränt bildäck och blockerat

EN ARTIKEL AV IAN ANGUS

Artikelförfattaren kommer från Kanada och är redaktör för webbsidan *Climate and Capitalism*. <http://climateandcapitalism.com>

större vägar. Tusentals människor gick mot presidentpalatset ropande "vi är hungriga" och "livet är alltför värdefullt, du dödar oss".

I Pakistan och Thailand patrullerar soldater för att hindra fattiga från att lägga beslag på livsmedel från åkrar och varuhus.

Liknande protester har ägt rum i Kambodja, Kamerun, Etiopien, Honduras, Indonesien, Madagaskar, Mauretanien, Niger, Peru, Filippinerna, Senegal, Thailand, Uzbekistan och Zambia. Den andra april sa Världsbankens president på ett möte i Washington att det ägt rum sociala upplopp i 33 länder på grund av prishöjningarna.

En ledarskribent i *Time Magazine* varnade: "Idén att de svältande massorna i sin desperation skulle ta gatorna i besittning och störta den sittande regeringen har uppfattats som fullständigt befängd ända sedan kapitalismen i det kalla kriget så definitivt avgick med segern... Och ändå antyder de senaste månadernas nyhetsrubriker att de skyhöga livsmedelspriserna hotar stabiliteten för en växande antal regeringar över hela världen... när omständigheterna gör det omöjligt att ge deras barn mat, kan normalt sett tillbakadragna medborgare mycket snabbt förvandlats till militanter som ingenting har att förlora².

VARFÖR RAKAR LIVSMEDELSPRISERNA I HÖJDEN?

Sedan 1970-talet har livsmedelsproduktionen blivit alltmer koncentrerad och globaliserad. En handfull länder dominerar den globala handeln med stapelgrödor. Sex aktörer står för 80 procent av veteexporten. Exporten av ris kontrolleras likaledes till 85 procent av sex aktörer. Tre länder producerar 70 procent av den majs som når ut på världsmarknaden. Det gör att de fattigaste länderna, de som måste importera livsmedel för befolkningens överlevnad, blir helt beroende av ekonomiska tendenser och policyn hos några få exportföretag. När det globala handelssystemet upphör att leverera är det de fattiga som får betala priset.

Under lång tid har den globala handeln med stapelgrödor alltmer närmat sig en krissituation. Fyra sammanhängande tendenser har saktat upp produktionsökningen och orsakat prishöjningarna.

Slutet på den gröna revolutionen: På 1960- och 70-talen flödade det pengar och tekniskt stöd från USA till jordbruksutveckling i Indien och andra länder, i ett försök att motverka missnöje bland bönderna i Syd- och Sydostasien. "Den gröna revolutionen" – nya utsäden, konstgödsel, bekämpningsmedel, ny teknik och utveckling av infrastrukturen – låg till grund för en anmärkningsvärd ökning av livsmedelsproduktionen, och då speciellt produktionen av ris. Avkastningen per hektar fortsatte att öka fram till 1990-talet.

Idag är det inte vanligt att regeringar hjälper fattiga att odla livsmedel till andra fattiga, för

marknaden förmodas lösa alla problem. *The Economist* skriver att "stödet till jordbruket som andel av de totala offentliga utgifterna i utvecklingsländerna reducerades med hälften från 1980 till 2004"³.

Subventioner och pengar till forskning och utveckling har sinat och tillväxten har stagnerat.

Som en följd av det har den globala konsumtionen av spannmål sju av de åtta senaste åren överskridit produktionen, vilket lett till att ris tagits bort från de lager som regeringar och handlare vanligtvis håller som en försäkring mot felslagna skördar. De globala livsmedelslagren befinner sig nu på den lägsta nivån genom tiderna, vilket ger mycket lite av buffert inför sämre tider.

Klimatförändringar: Forskare hävdar att klimatförändringen i delar av världen kan komma att reducera livsmedelsproduktionen med 50 procent under de kommande tolv åren. Men det här är inte bara ett problem för framtiden.

Australien är normalt världens näst största exportör av spannmål, men en förödande flerårig torka har reducerat produktionen av vete med 60 procent och risproduktionen har fullständigt torkat bort.

Cyklonen i Bangladesh i november 2007, en av de starkaste cykloner på decennier, gjorde att en miljon ton ris gick till spillo, och även majs-skörden påverkades kraftigt, vilket gjorde att detta stora land blev än mer beroende av importerat livsmedel.

Andra exempel finns i överflöd. Det står klart att den globala klimatkrisen redan är här och att det påverkar livsmedelsproduktionen.

"Om inte regeringen kan sänka levnadsomkostnaderna borde den helt enkelt avgå. Om polisen och FN-trupperna bestämmer sig för att skjuta på oss är det helt i sin ordning för, när allt kommer omkring, om vi inte dödas av kulor kommer vi att dö av hunger" – En demonstrant i Haitis huvudstad Port-au-Prince.

Drivmedelsodling: Det är numera officiell politik i USA, Kanada och Europa att omvandla mat till bränsle. USA:s fordon förbränner majs till en kvantitet som skulle kunna täcka hela importbehovet för världens 82 fattigaste länder.⁴

Etanol och biodiesel är väldigt kraftigt subventionerade, vilket oundvikligen får till följd att grödor som majs dras bort från livsmedelsproduktionen och in i bränsletankarna, och att nya investeringar inom jordbrukssektorn över hela

världen riktas mot palmolja, soja, raps och andra oljeproducerande växter. Det höjer omedelbart priserna på grödor som används till bränsle, och indirekt trissar det även upp priserna på andra sädeslag när odlare uppmuntras att växla över till jordbruksbränslen.

Som Kanadas fläskproducenter erfarit drivs även kostnaderna för att producera kött upp, eftersom majs är den viktigaste ingrediensen i det nordamerikanska djurfodret.

Oljepriser: Livsmedelspriser är kopplade till oljepriset genom att livsmedel kan ersätta oljan som drivmedel. Men höjda oljepriser påverkar också kostnaden för att producera livsmedel.

Konstgödsel och bekämpningsmedel framställs av olja och naturgas. Gas, bensin och diesel används vid sådd, skörd och transporter.⁵

Det har uppskattats att 80 procent av kostnaderna för att odla majs handlar om kostnader för fossila bränslen – så det är ingen slump att livsmedelspriserna stiger när oljepriserna stiger.

I slutet av 2007 kunde vi se hur produktionsökningen inom jordbruket planade ut och att livsmedelspriserna steg – på grund av fallande investeringar i tredje världen, stigande oljepriser och klimatpåverkan. Goda skördar och en rejäl ökning av exporten hade kunnat dämpa den uppkomna krisen – men så blev det inte. Det som fick stenen att börja rulla var händelser inom risnäringen, basfödan för tre miljarder människor.

Tidigare under 2007 hade Indien aviserat ett stopp för lejonparten av sin risexport för att återuppbygga de egna lagren. Några veckor senare annonserade Vietnam, vars skörd drabbats av en allvarlig insektssjukdom, ett fyramånaders exportmoratorium för att garantera tillräckliga kvantiteter för den egna inhemska marknaden.

Indien och Vietnam står normalt sett tillsammans för 30 procent av världens export av ris, så deras kungörelser var tillräckligt för att en redan hårt ansträngd global rismarknad skulle gå i spinn. Rishandlare köpte omedelbart upp tillgängliga lager, hamstrade allt ris som de kunde komma över utifrån en förväntan om framtida prishöjningar, och drev därmed upp priset på kommande skördar. I mitten av april rapporterade media om ”panikköp” på Chicagobörsen av förväntade skördar, och i Kanada och USA uppstod det även risbrist på stormarknadernas hyllor.

VARFÖR BLIR DET UPPLOPP?

Det här är inte första gången som vi haft skyhöga prishöjningar på livsmedel. Om vi tar med inflationen i beräkningen var faktiskt de globala priserna på stapelgrödor högre på 1970-talet än idag. Så varför har denna inflationsexplosion nu lett till massprotester över hela världen?

Svaret är att sedan 1970-talet har de rikaste länderna i världen, understödda av de internationella institutioner som de kontrollerar, systematiskt undergrävt de fattigaste ländernas förmåga att föda sina egna befolkningar och skydda sig för en kris som denna. Haiti är i detta sammanhang ett tydligt och förfärande exempel.

Ris har odlats på Haiti sedan århundraden tillbaka, och fram till för tjugo år sedan producerade Haitis bönder ungefär 170 000 ton/år, tillräckligt för att täcka 95 procent av den inhemska konsumtionen. Risbönderna mottog inga statliga subventioner men, liksom i alla andra risproducerande länder under denna tid, skyddades de lokala marknaderna av importavgifter.

År 1995, tvingade Haiti av IMF – som villkor för ett lån som man var i desperat behov av – att reducera sin importavgift från 35 procent till 3 procent, den lägsta i hela Karibien. Följden blev ett massivt inflöde av amerikanskt ris, som såldes för halva priset av det inhemska odlade. Tusentals risbönder tvingades gå från sina jordar, och idag kommer tre fjärdedelar av det ris som äts på Haiti från USA.⁶

Det amerikanska riset erövrade inte Haitis

marknad för att det smakade bättre, eller för att de amerikanska odlarna skulle vara mer effektiva. Det drog det längsta strået på grund av att exporten av ris är starkt subventionerad av den amerikanska regeringen. År 2003 erhöll amerikanska risodlare 1,7 miljarder dollar i statliga subventioner, ett genomsnitt av 232 dollar per hektar odlat ris.⁷

Dessa pengar, av vilket det mesta går till ett fåtal jordägare och jordbruksföretag, möjliggör för USA att sälja ris till ett pris som ligger 30-50 procent under de verkliga produktionskostnaderna.

I korthet tvingades Haiti att överge det statliga skyddet av den inhemska marknaden och amerikanska odlare nyttjade statliga subventioner för att ta över denna marknad.

Det finns många variationer på detta tema, när Nords rika länder pådyvlat hårt skuldsatta länder i Syd en ”liberaliseringspolitik” och

utnyttjat detta för att ta livsmedelsmarknaden i besittning. Statliga subventioner svarar i världens 30 rikaste länder för 30 procent av böndernas intäkter, en totalsumma på 280 miljarder dollar per år⁸ – en oslagbar fördel på en ”fri marknad” där de rika dikterar spelreglerna.

Den globala livsmedelshandeln är riggad och det är de fattiga som får betala priset i form av mindre lokal odling och ett borttaget statligt skydd.

Därtill har Världsbanken och IMF under flera decennier nekat fattiga länder lån, såvida de inte samtycker till att genomföra så kallade Strukturanpassningsprogram som kräver av mottagaren att devalvera sin valuta, sänka skatter, privatisera offentlig service och reducera eller upphöra med stöd till det inhemska jordbruket.

Allt detta gjordes med löfte om att marknaden skulle generera ekonomisk tillväxt och välstånd – tvärtom kom fattigdomen att förvärras:

”Investeringar i åtgärder för att höja jordbrukets avkastning skars ner för att slutligen helt upphöra i de flesta delar av Afrikas landsbygd under strukturanpassningsprogrammen. Försöken att öka småbrukens produktivitet övergavs. Det var inte heller bara de egna nationella regeringarna som drog ner på sina åtaganden. Det utländska stödet till jordbruket minskade drastiskt. Världsbanken reducerade sin utlåning till jordbrukssektorn från 32 procent av den totala utlåningen 1976-78 till 11,7 procent 1997-99”.⁹

Under tidigare perioder av häftigt höjda livsmedelspriser har de fattiga åtminstone haft en viss tillgång till egenodlade livsmedel eller till livsmedel som odlats lokalt och som varit åtkomliga till lokala priser. I många av Afrikas, Asiens och Latinamerikas länder är idag inte detta längre möjligt. De globala marknaderna dikterar nu den lokala prissättningen – och ofta importeras de livsmedel som finns på marknaden långt bort ifrån.

Livsmedel är inte som vilka varor som helst utan absolut nödvändiga för människans överlevnad. Det minsta man kan begära av en regering är att det försöker förhindra uppkomsten av svält – och framför allt inte understöder en politik som förnekar hungriga människor rätten till mat.

Venezuelas president Hugo Chávez var helt rätt ute när han nyligen beskrev livsmedelskrisen som ”det tydligaste exemplet på det kapitalistiska systemets historiska misslyckande”.

LÖSNINGAR

Vad måste göras för att få bukt med krisen, och för att försäkra oss om att det inte händer igen?

”Ingenstans i världen, inte i något exempel på folkmord, inte i något krig har så många människor dödats på vår planet – per minut, timme eller dag – som de som faller offer för svält och fattigdom” – Fidel Castro, 1998.

När hungerkravallerna bröt ut i Haiti var Venezuela det första landet som reagerade. Inom ett fåtal dagar skickades 364 ton av välbehövligt livsmedel.

”Människorna på Haiti är offer för attacker från imperiets globala kapitalism”. ”Detta manar oss alla till en djup och äkta solidaritet.

Det är det minsta vi kan göra för Haiti”, sa president Hugo Chávez.

Venezuela handlande faller inom ramen för en tradition av angelägen humanitär solidaritet; när människor hungrar ska vi göra vårt bästa för att ge dem bröd. Venezuelas exempel bör lyftas fram och mana till efterföljd.

Men hjälp av detta slag, även om den är nödvändig, är bara en tillfällig nödlösning. För att verkligen komma åt varför människor i vår värld inte får tillräckligt med mat, måste vi förstå och förändra det system som är orsaken till att människor svälter.

INGEN LIVSMEDELSBRIST

Utgångspunkten för vårt resonemang måste vara insikten att det i dagens värld inte råder någon brist på livsmedel.

En uppsjö av studier visar, till skillnad mot vad Thomas Malthus varnade för på 1700-talet och vad hans moderna efterföljare ännu hävdar, att den globala produktionen av livsmedel permanent har överstigit befolkningstillväxten, och att det idag finns tillräckligt med föda för att mätta hela jordens befolkning. Enligt FN:s jordbruks- och livsmedelsorganisation (FAO), produceras det tillräckligt mycket livsmedel i världen för att garantera hela jordens befolkning ett dagligt intag av 2800 kalorier – klart över minimigränsen för god hälsa och ungefär 18 procent mer per person än vad som var möjligt på 1960-talet, trots att det skett en markant befolkningsökning.¹⁰

Som Food First Institute understryker är det ”överflöd, inte knapphet som bäst beskriver tillgången på livsmedel i dagens värld”.¹¹

Trots det handlar de mest förekommande förslagen för att lösa detta problem om att införa ny teknologi för att öka livsmedelsproduktionen.

Alliansen för en grön revolution i Afrika, grundad av Bill och Melinda Gates Foundation och Rockefeller Foundation, har som mål att utveckla ”mer produktiva och uthålliga varianter av Afrikas viktigaste grödor... så att Afrikas småskaliga jordbruk ska kunna producera större, mer diversifierade och förutsägbara skördar”.¹²

I samma anda har det i Manila baserade Internationella Risforskningsinstitutet skapat ett offentligt-privat ägarskap ”för att öka risproduktionen över hela Asien med hjälp av den snabba utvecklingen och introduktionen av teknologier för odling av hybridris”.¹³

Och presidenten för Världsbanken ger utvecklingsländerna löften om ”tillgång till teknologi och vetenskap för att höja avkastningen”.¹⁴

Vetenskaplig forskning är givetvis viktigt för att utveckla jordbruket, men initiativ som framför allt betonar att nya utsäden och kemikalier är nödvändiga är varken trovärdiga eller självklart vetenskapligt tillförlitliga. Det faktum att det redan finns tillräckligt med mat för att föda hela världen åskådliggör att livsmedelskrisen inte är ett tekniskt problem – det är ett socialt och politiskt problem.

Snarare än att sätta fokus på hur vi ska öka produktionen, borde vi främst fråga oss varför – när det faktiskt finns så mycket livsmedel – är över 850 miljoner människor hungriga

och undernärda? Varför dör 18 000 barn av hunger varje dag?

Varför kan inte den globala livsmedelsindustrin mätta de hungriga?

PROFITSYSTEMET

Svaret kan uttryckas i en mening; den globala livsmedelsindustrin har inte som mål att mätta de hungriga utan har som huvudsaklig uppgift att generera vinster till bolagen inom livsmedelsindustrin.

Dessa jättar lyckas verkligen väl med att uppfylla detta mål. I år överträffar vinsterna med råge föregående års nivåer, samtidigt som hungriga människor – från Haiti till Egypten och Senegal – tar gatorna i besittning för att protestera mot de höjda livsmedelspriserna. Nedanstående siffror handlar enbart om de tre första månaderna under 2008.¹⁵

Spannmålshandel: Archer Daniel Midland (ADM). Bruttovinst: 1,15 miljarder dollar, +55 procent i förhållande till föregående år. Cargill. Nettointäkter: 1,03 miljarder dollar, +86 procent. Bunge. Vinst efter bokslutsdisposition: 867 miljoner dollar, +189 procent.

Utsäde och bekämpningsmedel: Monsanto. Bruttovinst: 2,23 miljarder dollar, +54 procent. Dupont. Vinst före skatt: 786 miljoner dollar, +21 procent.

Konstgödsel: Potash Corporation. Nettovinst: 66 miljoner dollar, +185,9 procent. Mosaic. Nettointäkter 520,8 miljoner dollar, + mer än 1200 procent

Dessa ovan nämnda företag, tillsammans med ytterligare ett fåtal, har monopol, eller nästintill monopol, på att köpa och sälja jordbruksprodukter över hela världen: Sex företag kontrollerar 85 procent av den internationella spannmålshandeln, tre kontrollerar 83 procent av kakaon, tre kontrollerar 80 procent av bananhandeln.¹⁶ ADM, Cargill och Bunge kontrollerar effektivt den årliga globala produktionen av majs, vilket betyder att de har ensamrätt på att bestämma hur stora andelar av skörden som ska gå till etanolframställning, sötningsmedel, djurfoder eller mänsklig föda.

Som utgivarna av *Hungry for Profit* skriver: ”Den enorma makt som de stora jordbruksföretagen besitter möjliggör i hög grad för dem att kontrollera priserna på de råvaror som de köper in från bönderna, samtidigt som de har makt att upprätthålla tillräckligt höga marknadspriser inom livsmedelssektorn för att garantera dem stora vinster.”¹⁷

TRADITIONELLT JORDBRUK I SKOTTGLUGGEN

Under de tre senaste decennierna har transnationella livsmedels- och jordbruksföretagen gått i spetsen för en massiv omstrukturering av det globala jordbruket. Direkt – genom sin egen makt på marknaden – och indirekt genom regeringar, Världsbanken, IMF och WTO har de förändrat odlingsmönster och distributionssätt över hela världen. Förändringarna har haft underbara effekter för de egna profiterna, samtidigt som den globala hungern förvärrats och den nuvarande livsmedelskrisen blivit oundviklig.

Idag kan inte livsmedelskrisen ses isolerat utan

kära läsare

Svält uppstår inte den organiseras av spannmålshandeln, säger Johanna i Bertolt Brechts klassiska drama *Den heliga Johanna från slakthusen*. Den svält som Johanna syftade på var den ankommande depressionens svält i slutet av 1920-talet, då säd brändes för att priserna var för ”låga”.

Nu sprids återigen hunger och svält över den fattiga delen av världen. Ytterligare 100 miljoner människor adderas till de redan 850 miljoner människor som varje kväll tvingas att gå och lägga sig med tom mage.

Inte heller den här gången är det blinda naturkrafter som tagit människan i sitt våld. Nej, i stora drag stämmer Brechts sentens även idag. De som nu inkasserar jättevinsten när vi upplever exempellösa prishöjningar på livsmedel är gigantiska jordbruksföretag som kontrollerar världsmarknaden och skrupellösa spekulanter på världens råvarubörser. ADM redovisade i sin senaste kvartalsrapport en vinstökning på 42 procent, Cargill 86 procent och Bunge hela 1964 procent. Det är dessa tre företag som kontrollerar över hälften av världens spannmålshandel. Samtidigt dras allt mer pengar från aktie- och fastighetsmarknaderna till världens lukrativa råvarubörser. Enligt beräkningar har spekulationskapitalet på dessa börser ökat från 5 miljarder dollar år 2000 till dagens svindlande 175 miljarder dollar. Med snabba knapptryckningar trissas priser upp och livsnödvändig mat byter ägare parallellt med att nya miljoner fattiga döms till hunger.

FN:s stora livsmedelskonferens i Rom i början av juni angav inte heller någon väg ut ur krisen. Tvärtom ordinerades bara mer av den förödande nyliberala medicinen: ”Det internationella samfundet uppmuntras att intensifiera sina ansträngningar att liberalisera handeln med jordbruksvaror genom att minska handelshindren och den politik som ligger bakom marknadsstörningarna”.

I detta nummer av Röda rummet visar Ian Angus på möjliga lösningar i form av förslag från den globala bondeorganisationen Via Campesina. Det är förslag som riktar sig mot marknadens tyranni och livsmedelskolossernas strypgrepp – på vår väg mot framtiden fattar vi den heliga Johanna och Via Campesinas händer.

Skön sommar!

Redaktionen

det är ett uttryck för en kris inom jordbruket som utvecklats under decennier. Under de senaste decennierna har de rika länderna i Nordtvingat fattiga länder i Syd att öppna sina marknader, varefter dessa marknader översvämmats av subventionerade livsmedel – med förödande konsekvenser för tredje världens jordbruk.

Men omstruktureringen av det globala jordbruket till fördel för jättarna inom livsmedelsindustrin stannar inte här. Under samma period blev nämligen länderna i Syd, övertygade, övertalade eller påtvingade att införa en jordbrukspolitik som favoriserade odling av exportgrödor – snarare än livsmedel för inhemsk konsumtion – och storskaligt industriellt jordbruk som

62 procent av alla snittblommor som säljs i USA.

I många fall är konsekvenserna av övergången till exportjordbruk av det slaget att det egentligen vore värt att skratta åt det om det inte varit så förödande. Kenya var självförsörjande på livsmedel ända tills för 25 år sedan. Idag importerar landet 80 procent av sitt livsmedel – och 80 procent av exporten består av andra jordbruksprodukter.¹⁹

Övergången till industriellt jordbruk har drivit miljoner människor bort från sina jordar till arbetslöshet och fattigdom i de väldiga slumområden som idag omger många av världens städer.

De människor som har mest kunskap i att bruka jorden har drivits bort från den. Ägorna

Kuba, att små och medelstora gårdar som använder sig av uthålliga ekologiska metoder är mer produktiva och oändligt mycket skonsammare för miljön än det väldiga industrialiserade jordbruket.²⁰

Det industriella jordbruket fortlever, inte för att det är mer produktivt, utan på grund av att det, fram till nu, förmått att leverera standardiserade produkter i exakt förutsägbara kvantiteter, specialpreparerade för att klara långa transporter till avlägsna marknader. Det är där vinsterna finns och det är vinsterna som räknas, oavsett vilka följder det får för jord, luft och vatten – eller för hungriga människor.

LIVSMEDELSOVERÄNTITET

De förändringar som pådyvlats av transnationella livsmedelsföretag och deras filialer har väckt motstånd. Ett av de viktigaste framstegen under de senaste femton åren har varit uppkomsten av Via Campesina, ett paraplyorgan som omfattar mer än 120 småjordbrukare- och lantbrukarorganisationer i 56 länder – från de jordlösa organisationen (MST) i Brasilien till National Farmers Union i Kanada.

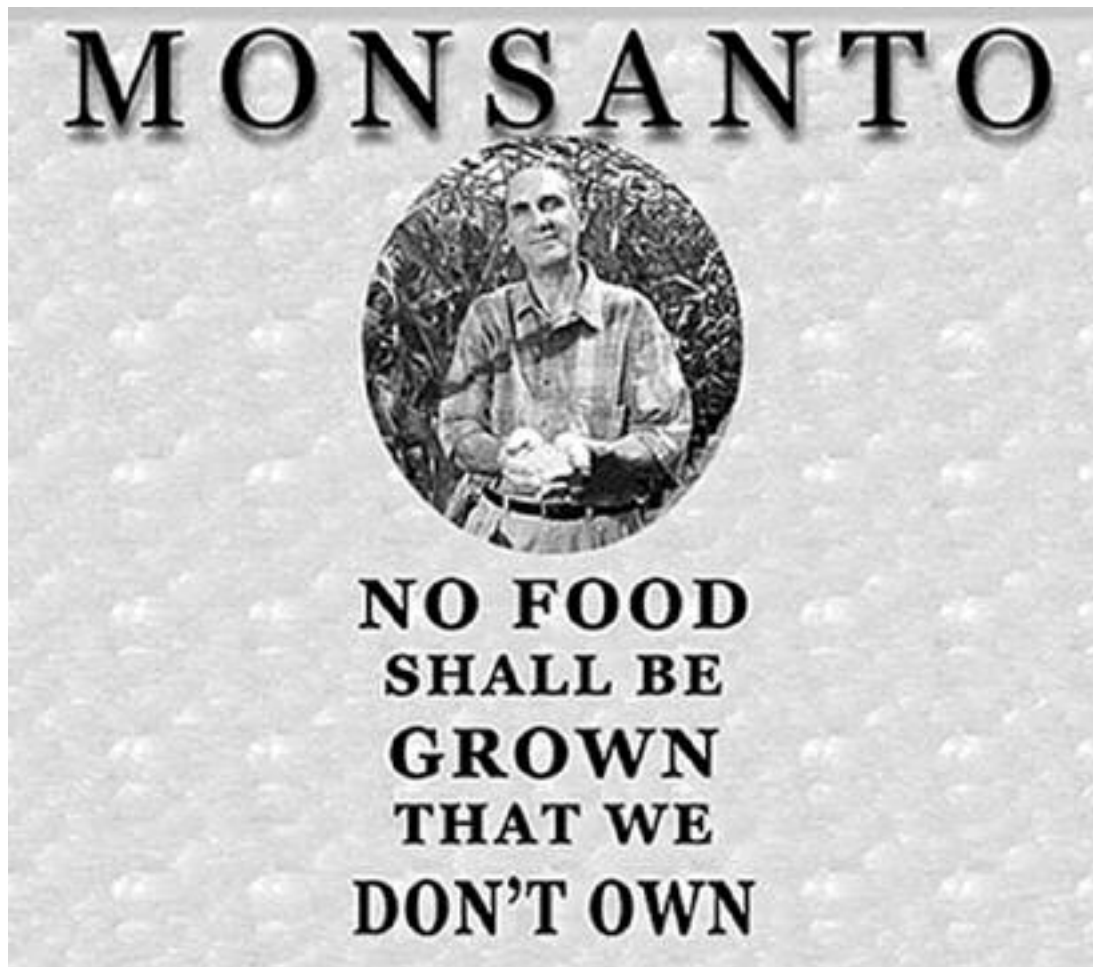
Via Campesina utvecklade från början sitt program som en reaktion mot ”World Food Summit”, en 1996 organiserad FN-konferens om den globala hungern med officiella representanter från 185 länder. Deltagarna på detta möte lovade – utan att enas om några konkreta åtgärder – att eliminera undernäring och hunger genom att garantera ”varaktig trygghet i fråga om tillgång till livsmedel för alla människor.”²¹

Talande nog, vilket är typiskt för konferenser av det här slaget, var de arbetande människor, som faktiskt är de direkt berörda, utestängda från diskussionerna. Utanför konferensbyggnaden förde Via Campesina fram förslag om livsmedelssuveränitet som ett alternativ till livsmedelstrygghet. Enbart tillgång till livsmedel är inte tillräckligt. Vad som behövs är tillgång till land, vatten och andra resurser. De berörda människorna måste ha möjlighet att sätta sig in i och fatta beslut om livsmedelspolitiken. Livsmedel är alltför viktigt för att lämnas i händerna på den globala marknaden och livsmedelsföretagens manipulationer: den globala hungern kan enbart få ett slut om små och medelstora gårdar återskapar som livsmedelsproduktionens bas.²²

Det centrala kravet som rörelsen för livsmedelssuveränitet lyfter fram är att livsmedel bör ses som en fråga om hälsa i de samhällen och länder där det odlas. I kontrast till den politik som grundar sig på frihandel och jordbruksexport kräver man att fokus ska läggas på inhemsk konsumtion och självförsörjning.

I motsats till vad vissa kritiker påstår är inte livsmedelssuveränitet en strävan mot ekonomisk isolationism eller en återgång till ett idealiserat förflutet. Snarare är det ett program till försvar för och utvidgning av de mänskliga rättigheterna, för jordreform och skydd av jorden från ett kapitalistiskt miljömord. Via Campesinas krav på livsmedelssuveränitet inbegriper följande punkter:

- Garantera var och en tillgång till säker, näringsrik och kulturellt sett passande föda i lämpliga

kräver fokusering på en enstaka gröda, mycket vatten och stora kvantiteter av konstgödsel och bekämpningsmedel. Traditionellt jordbruk, organiserat för och av familjen eller lokalsamhället, har i allt högre grad trängts undan till förmån för industriellt jordbruk organiserat av och för de stora livsmedelsföretagen.

Koncentrationen på exportjordbruk har fått den absurda och tragiska effekten att miljoner människor svälter i länder som exporterar livsmedel. I Indien, exempelvis, går över en femtedel av befolkningen ständigt hungrig och 48 procent av barnen under fem år är undernärd. Inte desto mindre exporterade Indien 2004 processat ris till ett värde av 1,5 miljarder dollar och vete till ett värde av 322 miljarder dollar.¹⁸

I andra länder nyttjas bördiga områden, som tidigare användes till livsmedelsproduktion för inhemsk konsumtion, nu till att odla lyxprodukter för export till Nord. I Colombia, där 13 procent av befolkningen är undernärd, produceras

har förvandlats till jättelika fabriker som bara producerar för export. Hundratals miljoner människor är nu beroende av livsmedel som produceras hundratals mil bort, för att deras tidigare jord omvandlats i linje med jordbruksföretagens behov. Systemet är, som de senaste månaderna visat, skört. Indiens beslut att återuppbygga sitt lager av ris gjorde att miljoner människor över hela världen inte längre hade råd med livsmedel.

Om målet med jordbruket är att ge människor tillräckligt med mat är förändringarna de senaste 30 åren vansinniga. Industriella brukningsmetoder i tredje världen har ökat livsmedelsproduktionen men till priset av att miljoner människor drivits bort från sina ägor till ett liv med kronisk hunger – och till priset av förgiftad luft och vatten och en alltmer utarmad jord.

I motsats till vad jordbruksföretagen påstår visar den senaste forskningen, tillsammans med över ett decennium av konkreta erfarenheter på

portioner för att underbygga ett hälsosamt liv med full mänsklig värdighet.

- Ge jordlösa och brukande människor – speciellt kvinnor – äganderätt och kontroll över jorden de brukar och återlämna områden till ursprungsbefolkningar.
- Garantera tillgång och bruk av naturresurser, särskilt land, vatten och utsäde. Stoppa beroendet av kemiska tillsatser, monokulturodling av exportgrödor och intensiv industrialiserad produktion.
- Bekämpa WTO, Världsbanken och IMF:s politik som röjer väg för de multinationella bolagens kontroll av jordbruket. Reglera och beskatta spekulativt kapital och genomdriv en strikt uppförandekod för transnationella bolag.
- Sluta att bruka mat som vapen. Stopp för snedvriden tvångsurbanisering och repression mot lantarbetare.
- Garantera lantarbetare, småbönder, och speciellt landsbygdens kvinnor, direkta möjligheter att påverka jordbrukspolitiken på alla nivåer.²³

Kravet om livsmedelssuveränitet är själva basen i Via Campesinas kraftfulla program för jordbruket under detta århundrade. Arbetar- och vänsterrörelser över hela världen borde ge fullt stöd till programmet liksom till arbetande brukare och lantarbetares kampanjer för jordreform och mot industrialiseringen och globaliseringen av jordbruket och livsmedelsproduktionen.

STOPPA KRIGET MOT TREDJE VÄRLDENS BRUKARE

Med Via Campesinas program som utgångspunkt kan och måste vi i det globala Nord kräva att våra regeringar stoppar alla aktiviteter som försvagar och skadar jordbruket i tredje världen.

Stoppa användandet av mat som bränsle! Via Campesina har uttryckt det klart och tydligt: "Industriella jordbruksbränslen är ekonomiskt, socialt och ekologiskt sett rena idiotin. Denna utveckling bör stoppas och jordbruksproduktion bör fokusera på livsmedel som prioritet"²⁴

Avskriv tredje världens skulder! Tredje världens samlade skulder uppgick 2005 till 2,7 biljoner dollar och dess totala skuldavbetalning till 513 miljarder dollar²⁵. En omedelbar och ovillkorlig avskrivning skulle frigöra väsentliga

resurser för att direkt ge de hungriga mat och för att på längre sikt återuppbygga det inhemska jordbruket.

Ut med WTO från jordbrukssektorn! Den utvecklingsfientliga jordbrukspolitik som påtvingats de fattiga länderna av Världsbanken och IMF är satt på pränt och implementerad genom WTO:s Agreement on Agriculture. Som Afsar Jafri från Focus on the Global South skriver är "det ensidigt till förmån för kapitalintensiva exportorienterade livsmedelsföretag."²⁶ Det är inte överraskande, med tanke på att den amerikanska regeringstjänsteman som lade fram förslaget och sedan förhandlade igenom det har ett förflutet som vicepresident hos livsmedelsjätten Cargill.

Agreement on Agriculture bör upphävas och länderna i tredje världen bör ha rätten att ensidigt frånga den liberaliseringspolitik som de pådyvlats genom Världsbanken, IMF eller WTO, likväl som de ska ha rätt att dra sig ur bilaterala handelsöverenskommelser såsom NAFTA och CAFTA.

Självbestämmande för det globala Syd! USA:s försök att i dagsläget destabilisera och störta de antiimperialistiska regeringar som grundat samarbetsorganet ALBA – Venezuela, Bolivia, Kuba, Nicaragua och Dominika – är ytterligare ett kapitel i en lång historia av aktioner från länder i Nord för att förhindra länder i tredje världen från att ta kontroll över sin egna utveckling. Att organisera motstånd mot sådana interventioner "i monstrets egna hjärta" är sålunda ett avgörande element i kampen för att tillvinna sig livsmedelssuveränitet över hela världen.

För över hundra år sedan skrev Karl Marx att trots dess stöd för teknologiska förbättringar "står det kapitalistiska systemet i motsatsställning till ett rationellt jordbruk... "ett rationellt jordbruk är oförenligt med det kapitalistiska systemet."²⁷

Dagens livsmedels- och jordbrukskris ger den bedömningen fullständigt syn för sängen. Ett system som sätter profiten före mänskliga behov har drivit miljoner brukare från sina jordar, undergrävt jordens bördighet genom att förgifta luft och vatten och dömt nästan en miljard människor till ständig undernäring och hunger.

Livsmedels- och jordbrukskrisen har sina rötter i ett irrationellt och inhumant system. För att mätta jordens befolkning måste de arbetande i stad och land förenas för göra av sig med systemet. ■

Ur *International Viewpoint* nr. 400, maj 2008
Översättning: Anders Karlsson

Skriv under för rättvisa
Handelsvillkor mellan
EU och Latinamerika

www.rentmjol.nu

Kampanjen deltar på European
Social Forum den 17- 21 september
2008 i Malmö. Gör du det med.

Läs mer: www.rentmjol.nu

1. Kevin Pina, "Mud Cookie Economics in Haiti." Haiti Action Network, 10/2, 2008. <http://www.haitiaction.net>
2. Tony Karon, "How Hunger Could Topple Regimes", Time, 11/2, 2008. <http://www.time.com>
3. "The New Face of Hunger". The Economist, 19/4, 2008.
4. Mark Lynas, "How the Rich Starved the World", New Statesman, 17/4, 2008. <http://www.newstatesman.com>
5. Dale Allen Pfeiffer. Eating Fossil Fuels. New Society Publishers, Gabriola Island BC, 2006. sid. 1
6. Oxfam International Briefing Paper, April 2005 "Kicking Down the Door," <http://www.oxfam.org>
7. Ibid.
8. OECD Background Note: Agricultural Policy and Trade Reform. <http://www.oecd.org>
9. Kjell Havnevik, Deborah Bryceson, Lars-Erik Birgegård, Prosper Matondi & Atakilte Beyene. "African Agriculture and the World Bank: Development or Impoverishment?" Links International of Socialist Renewal, <http://www.links.org.au>
10. Fredrik Mousseau, Food Aid or Food Sovereignty Ending World Hunger in Our Time, Oakland Institute, 2005.

<http://www.oakland.institute.org> International Assessment of Agricultural Knowledge, Science and Technology for Development. Global Summary for Decision Makers. <http://www.agassessment.org>
11. Francis More Lappe, Joseph Collins, Peter Rosset. World Hunger: Twelve Myths. (Grove Press, New York, 1998) sid. 8
12. "About A Alliance for a Green Revolution in Africa." <http://www.agra-alliance.org>
13. IRRI Press Release 4/4, 2008. <http://www.irri.org>
14. "World Bank President Calls for Plan to Fight Hunger in Pre-Spring Meetings Address." News Release, 2/4, 2008
15. Shawn Hattingh. "Liberalising Food Trade to Death" Mrzine, 6/5, 2008. <http://www.monthlyreview.org/>
16. Ibid
17. Fred Magdoff, John Bellamy Foster och Frederick H Buttel. Hungry for Profit: The Agrobusiness Threat to Farmers, Food and the Environment. Monthly Review Press, New York, 2000. Sid. 11
18. FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation. Key Statistics of Food and Agriculture External Trade. <http://www.fao.org.es>
19. Madeley, Hungry for Trade: How the poor pay for free trade. Cited in Ibid

20. Jahi Campbell "Shattering Myths: Can sustainable agriculture feed the world?" and "Editorial. Lesson from the Green Revolution" Food First Institute. www.foodfirst.org
21. World Food Summit. <http://www.fao.org>
22. La Via Campesina. "Food Sovereignty: A Future Without Hunger" (1996) <http://www.voiceoftheturtle.org>
23. Ibid
24. La Via Campesina "A Response to Global Food Prices Crisis: Sustainable family farming can feed the world" <http://www.viacampesina.org>
25. Jubiléé Debt Campaign "The Basics About Debt" <http://www.jubileedebtcampaign.org.uk>
26. Afsar H Jafri "WTO: Agriculture at the Mercy of Rich Nations." Focus on the Global, 7/11, 2005 <http://www.focusweb.org>
27. Capital Volume 3 Karl Marx och Friedrich Engels, Collected Works, Volume 37, sid. 123

ATT LÄMNA OLJAN UNDER JORD

I juni 2007 lade Ecuadors regering fram ett banbrytande förslag som går ut på att Ecuador avstår från att exploatera oljetillgångarna i nationalparken Yasuní i Amazonas, om världssamfundet ersätter landet för de uteblivna inkomsterna från oljeutvinningen. Den officiella argumenteringen kopplar förslaget direkt till klimatfrågan. Kevin Koenig beskriver planen och dess implikationer.

Quito, Ecuador – En klar dag i denna huvudstad högt uppe i Anderna glänser vulkanerna på avstånd i solen. Av de fem vulkaner man kan beskåda är Cotopaxi den mest uppseendeväckande – både för dess relativa närhet, och för dess påfallande tydligt minskande glaciär. Trettio procent av glaciären på Cotopaxi har försvunnit de senaste åren, och det syns.

Den första otvetydiga effekten av klimatförändringarna i Ecuador är bara en av många anledningar till varför det här lilla landet – med en yta motsvarande Italiens – intagit en position i förgrunden för de krafter som kämpar mot de globala klimatförändringarna. Landet, som tidigare mest var känt för politiska uppror och folkliga protester, får nu ögonbrynen att höjas runtom på den internationella politiska arenan genom sitt utmanande förslag om att göra det som tidigare verkat ogenomförbart: låta oljan stanna kvar i jorden.

I mer än tre decennier har oljan varit ryggraden i den ecuadorianska ekonomin. Den har svarat för en tredjedel av statens intäkter mellan 1972 och 2006, och stod år 2006 för 60 procent av exporten. Idag är Ecuador Sydamerikas näst största

exportör av olja till USA, och står på tur att få återinträda i OPEC efter femton års utanförskap. Med oljeintäkter som täcker halva statsbudgeten har tanken på de ytterligare uppskattningsvis en miljard fat, som finns under landets del av Amazonas, mot gränsen till Peru, fått tidigare regeringar att förväntansfullt gnugga händerna.

Men i juni 2007 lade Ecuadors regering fram sitt dittills förmodligen mest banbrytande förslag. President Rafael Correa, en USA-utbildad ekonom, förklarade att landet skulle vara villigt att avstå från att exploatera sin största oljereserv, Ishpingo Tambococha Tiputini-fältet (ITT), och avstå från de beräknade intäkterna på 9,2 miljarder dollar, om det internationella samfundet kunde kompensera för den ekonomiska uppoffringen genom en rad åtgärder, vilka innefattade skuldlättnader, bilateralt stöd och direkta finansiella åtaganden. Regeringen förväntar sig utfästelser om åtminstone 350 miljoner dollar tills i juni detta år för att kunna avgöra om det finns tillräckligt internationellt stöd för att driva igenom förslaget.

Men varför skulle en nettoexportör av olja avstå från att exploatera sin största reserv och därmed gå miste om avsevärda intäkter?

NATIONALPARKEN YASUNÍ

ITT-reserven ligger under en regnskogsregion med Amazonas mest rika biologiska mångfald, nationalparken Yasuní. Denna "Amazonas vagg" är ett av FN:s naturarv. Den är också hem för några av planetens sista isolerade ursprungsfolk, vars hela kulturella existens är beroende av att den bevaras.

Nationalparken som grundades 1979 består av en miljon hektar orörd tropisk regnskog och besitter den mest artrika floran och faunan i världen. Parken innehåller cirka 4 000 arter av växter, 173 däggdjursarter, 610 fågelarter, och rymmer på ett hektar lika många trädarter som finns i hela Nordamerika. Yasuní är också hem för mer än 100 000 insektsarter per hektar – den största mångfalden av insekter i världen.

Mycket av denna häpnadsväckande biodiversitet kommer sig av de unika geografiska och klimatologiska betingelserna under pleistocen (den geologiska period som föregick vår, och som tog slut för ungefär 11 500 år sedan), vilka ledde till att det som idag är Yasuní hade högre temperatur än de omkringliggande regionerna. Detta innebar att växt- och djurlivet blomstrade, och Yasuní blev en tummelplats för djurmigration

och biologisk mångfald, vilket i mycket bidrog till hela Amazonasområdets utveckling. Yasuní är en av få platser på jorden med status som ett pleistocenskt skyddsområde – det vill säga ett område där många arter överlevde utrotning under en period av dramatiska klimatförändringar.

År 1999 förklarade Ecuadors regering 730 000 hektar av Yasuní nationapark som en "No Go Zone" där all resursutvinning förbjöds. Området är hem för Tagaeri och Taromenani, två nomadiska klaner av Huaoranifolket som lever i frivillig isolering från den moderna världen.

Det skulle vara helt omöjligt att upprätthålla rättigheterna för parkens urinvånare, eller bevara Yasunís oersättliga biologiska mångfald, om regeringen tillät oljeborrning och exploatering.

Att behålla oljan i marken påverkar dessutom två av drivkrafterna bakom de globala klimatförändringarna: tropisk avskogning och oljekonsumtion. Då mellan en femtedel och en fjärdedel av alla koldioxidutsläpp kommer från avskogningen – ett faktum som inte fått det utrymme den förtjänar i Kyoto-protokollets åtgärdsprogram – utgör Yasuní/ITT-förslaget i hög grad en viktig markering. Det skulle förhindra att uppskattningsvis 436 miljoner ton koldioxid släpptes ut i atmosfären – motsvarande att ställa av över 46 miljoner personbilar – och skulle därmed utgöra ett betydelsefullt prejudikat för de tropiska regnskogarnas roll i att naturligt binda stora kvantiteter kol, och för deras betydelse för regionala och globala vädermönster.

"För att undvika klimatkaos krävs att vi uppvärderar omsorgen om ekosystemet och inser dess roll i klimatet, och det krävs att vi lämnar de fossila bränslena kvar under jorden", säger David Batker, ansvarig på Earth Economics i Tacoma, Washington, en organisation som med vetenskapliga metoder arbetar för att befrämja sunda ekosystem. "Ecuadors förslag är prov på det djärva ledarskap som både Ecuadors och jordens medborgare behöver."

MOT ETT GRÖNT ECUADOR

Att lämna Yasunís olja kvar under jord är bland de mest betydelsefulla förslag i världen som lagts fram för att tackla klimatförändringarna. Men för Ecuadors regering är bidraget till den konkreta lösningen på klimatförändringarna endast en av förslagets fördelar.

Det andra huvudsakliga målet med Yasuní-förslaget är att skapa en ny vision för utveckling,

Förändra Världen
- Praktisera i
Latinamerika

Vill du jobba för en rättvis värld? Samarbeta med människor i Latinamerika? Påverka makthavare i globala rättvisefrågor? Sök en praktikantkurs redan idag. Platser kvar!

ubv
Latinamerika

Läs mer: www.ubv.se

bild: Linda Jonsson

och antråda en väg mot en ekonomi som inte är baserad på oljeutvinning. Landets regering planerar att använda den ekonomiska kompensationsen från det internationella samfundet till att etablera en Yasuní-ITT:s miljöfond, vilken kan finansiera gröna initiativ inom ramarna för landets nationella utvecklingsprogram. Dessa inkluderar utveckling av alternativ till oljeutvinning; energieffektivisering, stöd till grön teknologi som sol-, vind- och termisk energi, energieffektiv kollektivtrafik, investeringar i – och utveckling av – ekoturism samt ett mångsidigt återställningsprogram av miljön för att få bukt med existerande föroreningar, vilket också innefattar såväl miljövård som utbildning.

”Ecuador vill inte imitera en utvecklingsmodell som bygger på fossila bränslen,” förklarar Lucia Gallardo, biträdande miljörådgivare på Ecuadors utrikesministerium. ”Vi vill visa att ett litet land, som bara i ringa grad medverkat till de globala klimatförändringarna, kan undvika utsläpp av växthusgaser och på samma gång lägga grunden för en ekonomi som bygger på rättvisa och jämlikhet.”

”Vi försöker gå bortom oljan, och finna en rimlig strategi för ett rättvist energiberoende

EN ARTIKEL AV KEVIN KOENIG

Artikelförfattaren är Ecuadors programkoordinator på Amazon Watch <http://www.amazon-watch.org/> För direktinformation skicka e-post till amazon@amazonwatch.org

som prioriterar fattigdomsbekämpning, förnyelsebar energi, rena transportsystem och hållbart jordbruk och turism”, säger Gallardo. ”Den gamla modellen med att försöka borra oss till välstånd har misslyckats.”

SKULD OCH SKADOR

Som många andra oljeberoende länder har Ecuador inte skördat de ofta utlovade frukterna av ”oljeutvecklingen”. Även om oljevinsterna var avgörande för den nationella utvecklingen mellan 1972 och 1982, har scenariot förändrats under de senaste 25 åren. Idag producerar Ecuador mer än dubbelt så mycket råolja som landet gjorde under boomen på 1970-talet. Ändå steg den årliga medelinkomsten per capita med endast 0,6 procent mellan 1981 och 2006, och fattigdomsnivån var konstant mellan 1995 och 2006. Under det senaste kvartssekllet försämrades indikatorerna för fattigdom och hälsa.

Till de utländska bolagens förfäran ändrade president Correa nyligen villkoren i oljekontrakten, vilket innebar att 99 procent av de extra vinster som orsakats av det extraordinära oljepriset drogs in till staten. Landet har dock under flera decennier lidit under de finansiella skuldernas och beroendets stryppgrepp. I början av landets oljeboom fluktuerade utlandsskulden kring 213 miljoner dollar. Idag uppgår den till ungefär 10,6 miljarder dollar.

Under tiden har över 40 år av oljeutvinning i ecuadorianska Amazonas skapat en miljökata-

strof och lämnat ursprungskulturer och små jordbrukssamhällen i förfall. Det mest ökända exemplet är det giftiga arvet Texaco lämnat efter sig. Bolaget (numera sammanslaget med Chevron) borrade efter olja i ecuadorianska Amazonas från 1960-talet till en bit in på 1990-talet. Man använde en undermålig teknik som innebar att 80 miljarder liter av giftiga biprodukter dumpades direkt i regnskogen, och förgiftade floder och vattendrag som befolkningen var beroende av [se ”Texaco’s Toxic Legacy”, *Multinational Monitor*, november 1993]. Som en följd upphörde Tetetes, ett av ursprungsfolken, att existera. Cancer och andra allvarliga sjukdomar plågar numera samhällena i området och flera ursprungsfolk riskerar att utplånas. Ett domslut i en process mot Chevron kommer att falla under 2008, där tusentals målsägare kräver ersättning som beräknas uppgå till sammanlagt sex miljarder dollar.

De flesta oljejättarna har numera lämnat Ecuador – ett resultat av ursprungsbefolkningarnas motstånd, politiska kampanjer riktade mot specifika företag, ett allmänt sämre investeringsklimat för utländska företag och minskande kvantitet och kvalitet på de utvinningsbara reserverna – bara för att ersättas av oberoende och statliga företag, mest noterbart Petrobras (Brasilien) och Andes Petroleum (ett konsortium bestående av China’s National Petroleum Company, China Petrochemical Corporation

samt deras dotterbolag PetroOriental). Dessa nykomlingar är mindre rädda om sina rykten och därmed mindre känsliga för påtryckningar från miljö- och ursprungsrörelser. Petrobas och Andes Petroleum har båda uttryckt intresse för att skaffa sig utvinningsrättigheter för ITT, om sådana skulle bli tillgängliga.

Petrobas har redan oljeborrningsrättigheter för Block 31, som ligger bredvid ITT och också sträcker sig in i Yasuní, men med klart mindre reserver. Projektet har redan försenats på grund av en landsomfattande folkstorm och oklarheter i frågan om kontrakten. Även om miljölicens har utfärdats, är exploateringen av block 31 långt ifrån okontroversiell och svåra legala och finansiella hinder måste klaras av innan man kan gå vidare. Enligt experter kan oljeutvinning i Block 31 inte bekosta de nödvändiga investeringarna i drift och infrastruktur, om man inte också får rättigheterna till de lukrativa och stora reserverna i ITT.

EKOLOGISK SKULD

Klimatförändringarna saknar gränser och är kanske det största gemensamma hot som mänskligheten någonsin mött. Men de avspeglar också en allvarlig asymmetri vad gäller ansvar och bördor. Yasuní-förslaget baserar sig på begreppet ekologisk skuld och principen om delat ansvar för klimatförändringarna mellan rika och fattiga länder, som det formulerats i FN:s ramkonvention om klimatförändringarna från 1994.

Ansvar för att minska växthusgaserna är delat, men inte lika. Industrialiserade länder, som USA, länderna i västra Europa och Japan, är ansvariga för huvuddelen av dagens utsläpp samt den stora majoriteten av vad som släppts ut genom historien. Sorgligt nog är det dock utvecklingsländerna som redan idag och i framtiden kommer att drabbas värst av klimatförändringarnas effekter – även om dessa fattiga samhällen knappt alls har bidragit till de utsläpp som orsakar den globala uppvärmningen. Denna paradox som Nordens koldioxidutsläpp utgör betraktas av många utvecklingsländer som en ekologisk skuld; en skuld som den industrialiserade minoriteten är skyldig majoriteten av den globala befolkningen för sin orimliga konsumtion av planetens resurser.

Om de värsta katastroferna i klimatförändringarnas spår skall undvikas måste alla länder omskapa sin energiproduktion; och, även om de värsta katastroferna undviks måste alla länder – och speciellt de utvecklingsländer som av geografiska skäl kommer att drabbas hårdast – tvingas att anpassa sig till det förändrade klimatet.

Konceptet med ekologisk skuld innebär att de industrialiserade länderna tar på sig att kompensera utvecklingsländerna både för deras ansträngningar att stävja klimatförändringarna, och för deras försök att anpassa sig till dess verkningar. Ecuador skall följaktligen kompenseras för förlusten av den årliga vinst som beräknas från produktionen i ITT-fälten – i storleksordningen 350 miljoner dollar. Detta är det pris landet föreslår för att bidra till lösningen av ett problem som de rika länderna skapat.

”Tanken att länder i det globala Syd skulle bli

tvungna att skuldsätta sig än värre för att anpassa sig till klimatförändringarna – medan man bär den överväldigande bördan av dess konsekvenser, och samtidigt bidrar så mycket mindre till problemet än Nord – är oacceptabelt”, säger Esperanza Martinez på Oilwatch Network, ett nätverk av människorättsorganisationer samt miljö- och ursprungsrörelser som bevakar oljeindustrin. Martinez och hennes kollegor är speciellt kritiska mot Världsbanken låneavtal för att stödja ”anpassning”.

När president Correa talade vid FN:s dialog om klimatförändringarna i september 2007, sa han att ”åtgärderna för att anpassa sig till klimatförändringarna utgör en tung börda i utvecklingsländernas budgetar och kan enligt Världsbankens studier uppgå till 40 miljarder dollar. Vi ska inte ta lån för den här omställningen. Det skulle ytterligare öka bördorna från vår utlandsskuld. Vad vi behöver är kompensation för skador som orsakats av de oproportionerligt stora utsläpp av växthusgaser som de industrialiserade länderna förorsakat och fortfarande förorsakar. Med andra ord, ojämlikheten i ursprunget till, och effekterna av, den globala uppvärmningen är inte utan betydelse i klimatdebatten.”

”Icke desto mindre”, lade han till, ”är Ecuador villigt att göra enorma uppoffringar för att bekämpa uppvärmningen, på en rättvis och initiativrik grundval”.

ENERGI FÖR ATT BEHÅLLA OLJAN I JORDEN

Yasuní/ITT-förslaget har idag väckt ett betydande intresse från regeringar, intresseorganisationer och enskilda. Konkreta finansiella åtaganden från Spanien, Norge och Belgiens regeringar, samt från FN:s biståndsprogram, har bidragit till att sparka igång arbetet. En växande grupp av NGO:er har avsatt finansiella medel och teknisk hjälp till Ecuadors regering i dess sökande efter gångbara ekonomiska alternativ; för att få ekonomisk kompensation för att behålla oljan i marken, och för att söka stöd från privata och offentliga källor genom kampanjer i USA. Förslaget uppmärksammandes i september 2007 av Clinton Global Initiative, som startats av Bill Clinton för att hitta innovativa lösningar på världens mest trängande problem.

I Ecuador har miljöorganisationen Acción Ecológica lett en nationell kampanj som skapat ett genuint folkligt stöd för att hålla oljeborrning borta från Yasuní. Genom att resa runt, ordna konserter och konferenser – och genom att skapa en ”mänsklig annonstavla” inne i Yasuní, med deltagande av bland annat Ecuadors vicepresident, ledare för Huaoranifolket och lokala aktivister, som bildade orden ”Vive Yasuní” och ”Live Yasuní” – har Acción skapat stor uppmärksamhet i medierna och samlat tiotusentals namnteckningar och löften om att betala fem dollar för varje fat olja från ITT som permanent lämnas kvar i jorden.

Även om president Correa är fast besluten att bli Ecuadors första president på ett decennium som får sitta hela mandatperioden, är de tvära politiska kasten norm, och regimförändringar kan göra Yasunís tillgångar sårbara. Å andra

Huoranis i Amazonas

sidan leder Alberto Acosta, före detta energiminister och förslaget ursprunglige arkitekt, den nytillträdda konstituerande församlingen som har till uppgift att arbeta fram en ny konstitution, och strävar efter att förslaget ska ges konstitutionellt skydd. Av 600 kandidater i valet till den konstituerande församlingen i september var Acosta den som fick flest röster.

FRÅN KYOTO TILL QUITO

När koldioxidutsläpp, globala temperaturer och oljepriser idag alla slår nya rekord kan förespråkarna med rätta hävda att ett förslag som Yasuní/ITT aldrig varit viktigare. Hittills har globala initiativ misslyckats med att skapa tillräckliga åtgärder och åtaganden för att mildra klimatförändringarna.

Ecuador ser bortom Kyoto-protokollet, vilket fokuserar på att de undertecknande länderna kontrollerar eller minskar sina utsläpp av växthusgaser. Ecuador försöker nå internationella överenskommelser som kombinerar åtaganden från industrialiserade nationer om att minska utsläppen av växthusgaser med finansiering av åtgärder för hållbar utveckling i utvecklingsländerna, och vars riktlinjer tydligt värdesätter att avskogning och koldioxidutsläpp undviks, och samtidigt erkänner den ekologiska skulden.

”Det går inte att få med det här förslaget innanför Kyoto-protokollets begränsade ramar” säger utrikesminister Gallardo. ”Yasuní-initiativet spränger ramarna, och Ecuador är redo att ställa sig i täten för en rörelse som går bortom Kyoto, som baserar sig på rättvisa och nytänkande, och som verkligen uttrycker ansvaret och behoven i Syd när man tacklar klimatförändringarna och skapar en post-fossil ekonomi.”

”Vi hoppas att världen sluter upp med oss i denna inledning till ett nytt skede”, säger Gallardo, ”och att de industrialiserade länder som bär en större del av ansvaret kliver fram och gör större åtaganden. Det här förslaget innebär sannerligen en möjlighet för alla”.

För att Ecuadors planer skall lyckas måste det internationella samfundet svara seriöst. Juni 2008 är redan här, och det krävs betydande betalningar för att hålla ITT-oljan under Yasuní jord.

Kommer världen att svara?

Den som sett den krympande glaciären på Cotopaxi-vulkanen kan inte annat än hoppas. Och att det sker snabbt. ■

Ur *Multinational Monitor* och www.upsidedownworld.org
Översättning: Daniel Brandell

Entusiasm och skepsis

Förslaget från Ecuadors regering har rönt stor uppmärksamhet världen över. Organisationen Oilwatch lanserar förslaget som en alternativ modell för internationella klimatåtgärder. Istället för att sätta sina förhoppningar till ”den stora överenskommelsen”, ett nytt radikalare Kyoto-avtal, ska enskilda länder kunna sluta direkta bilaterala avtal som griper in i den globala klimatpåverkan. I rapporten *Keep Oil Underground – The only way to Fight Climate Change* (<http://www.oilwatch.org>) visar man på fördelarna med sådana överenskommelser och för fram förslag på konkreta projekt av samma art i bland annat Öst-Timor, Bolivia och Mauretanien.

Bland ursprungsbefolkningen i Ecuador och dess organisationer finns uppenbarligen en hel del skepsis till förslaget från Correaregeringen. Man menar att ursprungsbefolkningens livsbetingelser och regnskogens överlevnad inte ska vara beroende av betalningsviljan hos västerländska regeringar och hänvisar till FN:s konvention om ursprungsbefolkningars rättigheter (ILO 169), som ger dessa rätt till inflytande över varje beslut om aktiviteter i sitt territorium. Se bland annat *Sista striden om Yasuní* (<http://etc.se/artikel/17560/sista-striden-om-yasuni>)

Dessutom är det uppenbart att erfarenheterna av den tidigare och pågående oljeutvinningen i Amazonas – med massiv förorening och militarisering området med hjälp av den nationella armén och privata vaktstyrkor runt oljekällor – gjort den lokala befolkningen djupt också missnöjda mot hela näringen. Man betvivlar regeringens vilja att verkligen skapa en ekonomi som inte är baserad på oljeutvinning. Se *How green is the Latinamerican left?* (<http://upsidedownworld.org/main/content/view/1203/60/>)

Det är värt att notera att det svenska företaget Skanska är engagerat i oljeexploateringen i Ecuador, som underleverantör åt bland annat Petrosbras och spanska Repsol. Skanska har kritiserats för att man inte lever upp till sin uppförandekod, och att man är involverad i den miljöförstöring som blir följderna av de olika oljeprosjekten. Skanskas verksamhet har nyligen granskats av Swedwatch. Rapporten finns tillgänglig på: <http://www.swedwatch.org/>

Den nybildade svenska organisationen Klimataktion har antagit en motion med målsättning att föra fram krav på svenska regeringen att stödja Yasuníprojektet. Se: www.klimataktion.nu ■

HUR SKA ECUADORS ÖPPNA A

Ecuadors regim under Rafael Correa har försökt bryta landets beroende av USA, internationella banker och transnationella företag. Landet har allierat sig med Venezuela och Bolivia i handelsprojekt och gemensamma sociala välfärdsprojekt. Men samtidigt är regimens politik i konflikt med kraven från landets mäktiga sociala rörelser. Rolf Bergkvist skildrar det motsägelsefulla politiska skeendet.

Rafael Correas seger med 57 procent av rösterna – över landets rikaste man, bananmagnaten Alvaro Noboa – i presidentvalet, 26 november 2006, var ett uttryck för de senaste tio årens sociala kamp i Ecuador. Sedan 1996 har faktiskt ingen president i landet suttit kvar under hela sin mandatperiod. Massupproren 1997 och 2000 och protesterna 2005 har avsett dem på löpande band. Trots det har den nyliberala politiken fortgått. Medan Noboa presenterade sig som "Guds sändebud" och kampanjade för att fortsätta på den gamla, kapitalistiska vägen valde Correa att – lite mer blygsamt – föreslå konkreta sociala reformer inom sjukvård, utbildning, bostadsbyggande samt arbete år fler för att minska de sociala orättvisorna. "Guds sändebud" lyckades bara vinna i tre av landets 22 provinser, i resten vann Correa. Vänsterpartierna liksom Pachakutik – den politiska grenen av ursprungsbefolkningens paraplyorganisation Conaie – stödde Correa i den andra valomgången.

Ett av Correas viktigaste vallöften var sammankallandet av en konstituerande församling för att skriva om landets grundlag. I en folkomröstning 15 april förra året fick förslaget ett massivt stöd – med 81 procent av de röstande. Att valdeltagandet var bland det högsta i landets historia – 71 procent – gjorde inte det hela sämre. Bakom dessa siffror finns en utbredd avsky för korruptionen inom landets politiska etablissemang. När sedan valet av församlingen hölls, den 30 september, vann Correas parti, Alianza País, 70 procent av rösterna. Närmast följande borgerliga parti fick drygt 7 procent. De 80 ledamöterna – av totalt 130 – utgör en säker garanti för att Correas förslag till ny konstitution kommer att antas av församlingen (där det räcker med enkel majoritet). Någon gång under hösten 2008 kommer hela det färdiga förslaget att ställas till folkomröstning. När församlingen valts försattes även parlamentet i "vila" genom att samtliga Correaanhängare lämnade sina platser och därmed gjorde det omöjligt för den bor-

gerliga oppositionen att använda det för sina egna intressen. All lagstiftning har flyttats till den konstituerande församlingen. När en ny grundlag antagits kommer nyval av såväl president som parlament att hållas.

Den borgerliga oppositionen finns främst utanför den valda konstituerande församlingen. Den leds av Jaime Nebot, borgmästare i Guayaquil, landets viktigaste affärsstad. Inspirerad av de USA-stödda borgerliga oppositionspartierna i Bolivia och Venezuela och deras kampanjer för "autonomi" har Nebot börjat bygga en liknande rörelse i sin hemstad och den omgivande Guayas-provinsen. En större demonstration – med Nebot som huvudtalare – hölls 24 januari, riktad mot Correas regering och den konstituerande församlingens grundlagsarbete.

FÖRÄNDRAD UTRIKESPOLITIK

Under valkampanjen kritiserade Correa den nyliberala politik, som tidigare förts – aktivt uppbackad av internationella banker – och uttalade sig för en omförhandling (eller avskrivning) av den illegitima utlandsskulden samt tog bestämt ställning mot ett frihandelsavtal med USA. I slutet av april 2007 förklarade Correas regering att Världsbankens representant i Ecuador, Eduardo Somensatto, var "persona non grata", på grund av att han försökt utpressa Ecuador gällande ett lån på 100 miljoner dollar, som överenskommit 2005. En vecka senare avslutade Ecuador ensidigt ett handels- och investeringsavtal med USA från 1993, som garanterade USA-ägda bolags investeringar i Ecuador. Däremot har ingenting förändrats vad gäller utlandsskulden. Eller, som det Londonbaserade affärsnyhetsbrevet *Latin America Economy & Business* skriver i sitt majnummer i år: "President Correa har haft ett opålitligt förhållande med utländska investerare, men det är värt att komma ihåg att trots vissa hot och bullranden har landet betalat sin utlandsskuld fullt ut sedan han tillträdde."

Till detta måste man även lägga regeringsreaktion på Colombias angrepp i mars. Den första mars genomförde colombianska armén en räd mot ett läger på Ecuadors territorium.

Attacken dödade den colombianska Farc-gerillans näst viktigaste ledare, Raúl Reyes, och 25 andra personer, inklusive fyra mexikanska studenter och en ecuadoriansk medborgare. Ecuador avbröt omedelbart alla sina diplomatiska förbindelser med grannlandet och har begärt att OAS utreder angreppet. Sedan tidigare har landet inlett en rättslig process i den internationella domstolen i Haag mot Colombias flygbesprutningar (mot coca-odlingar) i gränsområdet. Ecuador hävdar att de utgör en fara för den bosatta befolkningen liksom deras boskap, jordbruksmark och regnskogen.

Ett talande exempel på den nya strategiska inriktningen för Correas utrikespolitik är militärbasen i Manta. Sedan många år har folkrörelserna krävt att den måste stängas. Correa har beslutat att verkställa det kravet. USA arrenderar Mantabasen för att med bland annat flygspanning stödja Alvaro Uribes fascistliknande regim i Colombia. Det nuvarande kontraktet går ut i slutet av nästa år och kommer inte att förlängas. Istället har Correa i överläggningar med Kinas president Hu Jintao erbjudit Manta som en ny,

DOLLAR SLUTAS?

regional handelsbas för den kinesiska exportindustrin. Beroendet av storbolag baserade i Nordamerika/Västeuropa ska ersättas av ett ekonomiskt samarbete med övriga Sydamerika och Kina, Indien, övriga Asien och Afrika. Det betyder att regeringen söker andra källor för investeringar. Det nya, jättelika vattenkraftverket, Coca-Codo-Sinclair, kommer att byggas av det argentinska (statliga) energibolaget Enersa och det inhemska Termopichincha. Ett nytt raffinaderi kommer att börja byggas den 1 juli, som ett gemensamt ägt företag av de statliga oljebolagen i Ecuador och Venezuela. Både Kina och Sydkorea har uttryckt intresse av att delta i finansieringen.

Efter storsegern i valet till den konstituerande församlingen 30 september 2007 skärpte Correa beskattningen av oljebolagen. Den 4 oktober undertecknade han ett dekret som höjde skatten

EN ARTIKEL AV ROLF BERGKVIST

Artikelförfattaren latinamerikakännare och aktiv i Solidaritet utan gränser. Har medverkat med ett flertal artiklar i Röda rummet.

på oljebolagens "övertvinster" till 99 procent. Redan 2005 införde den dåvarande regeringen en "övertvinstbeskattning" på oljebolagens vinst. Den beräknades på ett referenspris om 24 dollar per fat olja. Ett försäljningspris över det skulle fördelas 50-50 mellan bolagen och staten. Då Correa utfärdade sitt dekret såldes ecuadoriansk olja för 65 dollar per fat. Med den nya, 99 procent-skatten går alltså drygt 40 dollar till staten. Under det första halvåret 2008 har sedan det internationella oljepriset stigit till 130-135 dollar fatet vilket bidragit till att skatteintäkterna från första kvartalet låg omkring 25 procent högre än vid samma tid förra året. Det betyder att det finns ekonomiska resurser till sociala reformer under resten av året, och att Rafael Correa med stor sannolikhet kommer att vinna presidentvalet kommande vinter.

FOLKLIGA PROTESTER OCH VÅLDSAM REPRESSION

Om Correas förhållande till internationella banker har varit "opålitligt" har det varit betydligt mer konfliktfyllt när det gäller folkrörelserna och ursprungsbefolkningen.

Den 25 november protesterade invånarna i Dayuma, i Amazonasprovinsen Orellana, mot att löften om att bygga vägar, dra in el och ett förbättrat miljöskydd för ursprungsfolkens samhällen samt arbetstillfällen inte uppfyllts. De protesterade genom att bygga blockader på de största motorvägarna. Sedan påbörjades ockupationer av det statliga oljebolagets Petroecuadors anläggningar och produktionen vid 47 källor stoppades. Resultatet var att oljeproduktionen föll med totalt 36 000 fat per dag. Med ett närmast hysteriskt utbrott om att denna "anarki" omedelbart måste stoppas utfärdade Correa den 29 november undantagstillstånd i hela Orellanaprovinsen. I Dayuma infördes utgångsförbud och alla demonstrationer förbjöds. Militära trupper sändes iväg för att rensa vägarna och soldater intog den lokala flygplatsen liksom alla offentliga byggnader i regionen. Samtidigt – i en annan del av landet – utsåg presidenten konteramiralen Fernando Zurita till ny ordförande för Petroecuador och ytterligare tre marinkaptener för att leda företagets tre viktigaste divisioner.

Efter våldsamma sammandrabbningar arresterades 23 personer – några hämtades i sina hem och tvingades följa med under vapenhot. Bland de fängslade fanns även guvernören för Orellana, Guadalupe Llori. De arresterade hotades av presidenten att ställas inför rätta för sabotage och dömas till 20 års fängelse.

Den brutala repressionen mot den fattiga befolkningen ledde till omfattande protester från vänsterorganisationer i allmänhet och ursprungsfolkens organisationer i synnerhet. Bland de som protesterade fanns även ledamöter i den konstituerande församlingen från Correas eget parti, Alianza País.

Den 7 december gick tre större människorättsorganisationer (CEDHU, INREDH och SERPAJ) ut i en gemensam kritik av militärens våldsamma övergrepp. De anklagade militären för att ha våldfört sig på invånarnas rätt att protestera, skadat ett flertal människor och skapat "en atmosfär av terror". Bland övergreppen nämndes att soldater gått in i hemmen och misshandlat män, kvinnor och barn.

Den 12 december avbröt Correa undantagstillståndet, men förklarade samtidigt att "ovsett hur höga kostnader" skulle han hålla fast vid att inte tillåta några fler protestaktioner som hotar att stoppa oljeproduktionen.

Att soldater sätts in mot ursprungsbefolkningen och folkrörelser för att möjliggöra oljeexploateringen är inget nytt i Ecuador. Sedan Texaco och Shell på 1950-talet påbörjade oljeutvinning i Amazonas har det varit olika regeringars gängse sätt att garantera de privatägda utländska – eller statliga – bolagens verksamhet. Alla oljefält är sedan länge bevakade av militären.

Våldet mot ursprungsbefolkningen har fortsatt det senaste året. Den 15 februari massakrerades en grupp från ett Tagaerisamhälle, en del av Huaoranifolket, i Yasuni nationalpark. Paramilitärer, på uppdrag av ett skogsbolag, har utpekats som anstiftare av dådet – en utredning av massakern pågår fortfarande.

Den 22 februari, bara tre veckor efter att Marlon Santi, Kichwa från Sarayacu i Amazonas, valts till ny ordförande för ursprungsfolkens paraplyorganisation Conaie, kidnappade och torterade tre män hans hustru.

CONAIES KRITIK

Den elfte mars höll Conaie en demonstration med 20 000 deltagare i Quito. Samma dag publicerade organisationen ett kritiskt öppet brev till president Correa. Där börjar Conaie med att konstatera:

"...nyliberalismen är ännu inte tillintetgjord. De sociala konflikter den har framkallat förblir akuta. I Ecuador har i synnerhet under de senaste tio åren de olika nyliberala regeringarna beviljat fyra miljoner hektar till gruvexploatering. 166 floder är påverkade av privat byggande av vattenkraftverk. Tre miljoner hektar skog har avverkats av skogsindustrin. Och fem miljoner hektar har getts bort till privat oljeexploatering. Enbart Petroecuador har sju hundra tusen hektar. Allt detta har lett till är att den nationella ekonomin ruinerats, den biologiska mångfalden förstörts och att tusentals sociala konflikter ska-

pat med ursprungsfolk, bönder och Afro-Ecuadorianska samhällen."

Med detta som utgångspunkt lägger man fram ett handlingsprogram i 21 punkter. Grovt sammanfattat ligger tonvikten vid ett försvar av det man kallar för upprättandet av en "Plurinationell stat". Det innebär dels att de olika ursprungsfolken garanteras representation på olika nivåer motsvarande sin andel av befolkningen (35 procent), dels att de har vetorätt mot gruvbrytning, oljeexploatering eller skogsskövling på den mark och de områden där de lever. Detta konkretiseras sedan i punkter där storskaliga gruvrättigheter som getts till utländska bolag omedelbart annulleras, ingen storskalig gruvbrytning tillåts överhuvudtaget och eventuella brytningsrättigheter till småföretag eller kooperativ måste först godkännas av de ursprungsfolk som lever i området det gäller.

Marlon Santi, Conaie:s ordförande

I programmet tar organisationen samtidigt ställning mot det USA-stödda Colombias väpnade angrepp och för en omedelbar stängning av Mantabasen, som USA arrenderar till slutet av nästa år.

Brevet avslutas med:

"Vårt mål är att arbeta för, och att bidra till, de förändringar som är nödvändiga för oss alla, och att bygga ett land som garanterar individuella och kollektiva rättigheter samt ekonomiskt, socialt och kulturellt välstånd åt alla ecuadorianer. I det syftet ser vi det som en trängande nödvändighet att nedmontera hela den nyliberala politik som etablerats under de senaste tjugofem åren"

Även om Correa valde att helt arrogant ignorera Conaies öppna brev verkade kritiken ha fått ett visst gehör. Konstituerande församlingen beslöt 15 april att återkalla 4474 gruvrättigheter (av totalt 5064) och tillfälligt stoppa brytningen vid ytterligare 600 små gruvtäckter (främst grustäckter för cement och byggnadsmaterial). All gruvbrytning i landet stoppas under sex månader till dess att församlingen diskuterat och beslutat om en ny gruvlag för landet. Aktierna för de utländska gruvbolagen verksamma i Ecuador – som till stor del har sina huvudkontor i Kanada – föll lodrätt nedåt den dagen.

President Correa förklarade att han är för "ansvarsfull gruvbrytning" som är "rationell". Han tillade senare att lokala samhällen i fortsättningen måste ingå som aktieägare i gruvprojekt.

För Conaie var detta inte tillräckligt. Organisationen gick ut med ett nytt skarpt uttalande den tolfte maj där man faktiskt bryter politiskt med Correas regering. Mycket av denna deklarations tolv punkter är en upprepning av de viktigaste kraven i det öppna brevet. Men man går längre och anklagar Correa-regeringen för att "överlämna nationella och ursprungsfolks territorier till transnationella olje-, gruv-, läkemedels-, skogs- och vattenkraftsbolag". Och kräver att gruv- och oljeministern Galo Chiriboga och miljöministern Marcela Aguiñaga avsätts. Chiriboga har kritiserats för att utländska företag, i synnerhet det brasilianska statliga oljebolaget Petrobras, tillåts bryta mot ecuadoriansk lag. Aguiñaga anklagas för att ha tillåtit storskalig skogsskövling i Amazonas. Ledare för Conaie förklarade att man skulle genomföra landsomfattande konsultationer bland sina medlemsorganisationer om det var dags att inleda mobiliseringar för att avsätta presidenten.

Ledare för Conaie förklarade senare att man fortfarande är beredda att förhandla med regeringen. Samtidigt som man inte utesluter nya massmobiliseringar för att fälla presidenten. Conaies inställning är att Correa är en något bättre president än de som tidigare störtats och organisationen tar bestämt avstånd från högeroppositionen runt Jaime Nebot, men ser en fortsatt egen mobilisering som enda garantin för att få till stånd grundläggande förändringar.

EN NY MODELL BEHÖVS

Det svårt att se hur en framtida konflikt på sikt ska kunna undvikas. Den ecuadorianska miljöorganisationen Acción Ecológica har i sin kritik av den storskaliga exploateringen pekat på de skadliga effekterna både för lokalbefolkningen och ekosystemen. De argumenterar att denna ekonomiska modell är en del av en internationell uppdelning av "ekologiskt arbete", som reproducerar ojämlika maktförhållanden mellan norra och södra delen av jordklotet. I denna arbetsdelning blir Ecuador helt beroende av att dess naturresurser exploateras. Och – kan man lägga till – dessa skadliga konsekvenser för människor och naturen i stort blir naturligtvis inte mindre för att oljan, skogen eller mineralerna exploateras av ett kinesiskt eller indiskt företag. Eller ett statligt, ecuadorianskt företag.

Correas övergripande strategi för en social förändring utgår från en omläggning av handeln på global nivå, men den saknar – ännu – en nödvändig social och ekologisk del som skulle kunna göra den långsikt hållbar.

En helt annan modell. ■

KLIMAT OCH KAPITALISM

Vilket är sambandet mellan det kapitalistiska produktionssättet och klimathotet? Vilka planer har kapitalet för att möta denna planetens överlevnadskris? Daniel Tanuro, belgisk agronom och marxist, diskuterar strategiska slutsatser i föredraget ”Att förändra världen, inte klimatet”, som vi här återger i utdrag.

Vårt förhållande till den naturliga miljön – som vi är en del av – förmedlas av det samhälleliga arbetet och av verktyget som förlänger vår hand. Av det följer att vi utvinner resurser ur naturen – framför allt energirelaterade – vilka är proportionellt sett överlägsna de som andra djurarter utvinner. Vi utvinner resurser inte endast för att livnära oss utan även för att tillverka verktyg, kläder, bostäder, transportmedel och så vidare. Dessutom reproduceras inte det mänskliga samhället på ett identiskt sätt. Det utvecklas. Verktygen, teknikerna, systemen förändras och kunskapen om världen genomgår utvecklingsstadier. ”Varje generation reser sig på den föregående generationens axlar”. Den mänskliga rasen förorsakar alltså en miljöpåverkan som har att göra med det specifika för oss som art och som hänger samman med den samhälleliga utvecklingen. Att beklaga sig över detta är meningslöst, förutom för misantroperna.

MÄNNISKOLÄKTE, KAPITALISM OCH NATUR

Snarare än att beklaga sig handlar det om att ta på oss det ansvar som är vårt; det som tillhör en art som förvandlar naturen och kan, om den rubbar dess mekanismer, riskera sin egen överlevnad. Vi har inte nått dithän ännu, men vi är på väg att orsaka väldigt stora katastrofer som hundratals miljoner, ja till och med miljarder människor, kan komma att bli offer för. Jag säger ”vi” men i själva verket är den ansvarige för denna oerhörda situation i sista instans det kapitalistiska produktionssättet.

Här är det nödvändigt att understryka att Homo sapiens miljöpåverkan inte är densamma i alla samhällen. När man studerar miljöhistorien kan man konstatera att varje produktionssätt har medfört en särskild sorts påverkan. Man konstaterar också, vilket är viktigt, att övergången till ett mer utvecklat produktionssätt, som ger möjlighet att livnära fler människor under bättre villkor – med andra ord ”framsteget” – inte nödvändigtvis går hand i hand med en försämring av miljön. Utifrån en viss populationsnivå har jägarsamhällen till exempel vållat stor skada varför övergången till jordbruk förmodligen innebar en viss förbättring. Det finns ingen ödes-

EN ARTIKEL AV DANIEL TANURO

Artikelförfattaren är agronom och skriver om miljöfrågor för den belgiska tidningen *La Gauche*. Texten baseras på ett föredrag som hölls i september 2007 på León Lesoilskolans sommarkurs

diger ekvation av det slag att mer utveckling = fler människor = större ekologisk förstörelse.

FÖRHÅLLET MÄNNISKOLÄKTE – NATUR

I förhållandet mellan mänskligheten och naturen har kapitalismen infört en uppenbar kvantitativ förändring (på grund av ackumulationens dynamik), men även en kvalitativ förändring som är mindre känd. I tidigare produktionssätt har den relativa överbefolkningen vid ett visst utvecklingskede befrämjat ökningen av arbetets produktivitet. Eftersom det fanns fler munnar att mätta började man avverka mer skog. Gränserna för extensiva lösningar stimulerande därefter uppfinningar av intensiva praktiker, vilka gjorde det möjligt att producera mer per hektar. Rädslan för nöden, rädslan för hungern, rädslan för en relativ överbefolkning drev på höjningen av arbetets produktivitet. Konsekvenserna för miljön, som vi sett, var inte alltid negativa. De kan även i en del fall varit positiva.

Med kapitalismen förändras relationen mellan intensifiering och överbefolkning. Det är inte längre den relativa överbefolkningen som för med sig intensifieringen av jordbruket. Det är intensifieringen av jordbruket som framkallar den relativa överbefolkningen. I dag finns det ungefär 830 miljoner människor som lider av kronisk hunger. Det stora flertalet är landsbygdsbor, fullkomligt förmögna att själva producera det som krävs för att livnära sin

familj, vilket är det enda de begär. De förhindras göra det eftersom de inte har tillgång till jord (jordreformens problem i Syd) och framför allt därför att de är överkörda av det kommersiella jordbrukets konkurrens.

Produktivitetsskillnaden mellan en liten bonde från södra halvklotet som inte äger ett dragdjur, inte använder gödsel och som arbetar med enkla verktyg, å ena sidan, och affärsjordbruket, å den andra, är 1 till 300, ja till och med 1 till 500. Om man släpper marknaden fri, om man ställer dessa två typer av producenter i konkurrens med varandra – såsom till exempel OMC (den franska organisationen ”Organisation mondiale pour le climat” – Världsförbundet för klimatet – övers. anm.) vill – går producenterna från Syd i konkurs. Den stora majoriteten av de 830 miljoner människor som i dag lider av hunger är offer för denna intensifiering av det kapitalistiska jordbruket. Samtidigt är denna intensifiering, med nitraternas och bekämpningsmedlens förgiftning och minskningen av den biologiska mångfalden, en av de främsta orsakerna till miljöförstörelsen.

MALTHUSIANISMEN

Detta exempel visar verkligen på det specifika sambandet mellan miljöförstörelsen, samhällskrisen och den relativa överbefolkningen inom kapitalismen. Detta samband är en grundläggande utgångspunkt i diskussionen om klimatförändringen. Vi

bild: Anders Nilsson

står i själva verket inför ett hegemoniskt samtal i media, vilka dagarna i ända upprepar att klimatförändringen beror på ”den mänskliga verksamheten”. Detta samtal ingjuter i oss föreställningen att vi alla bär lika stort ansvar och att problemet ytterst är själva den mänskliga arten. Detta öppnar dörren – eller gläntar på den – för såväl malthusianerna som neomalthusianerna av alla de slag. Malthus påstod att överbefolkningen – och inte exploateringen – var orsaken till fattigdomen, och att man inte borde hjälpa de fattiga eftersom det skulle leda till att de skaffade sig fler barn och blev ännu fattigare. Samma typ av usla argument upprepas av människor som förklarar att överbefolkningen – och inte jakten efter profit – är orsaken till miljöslakten, och i synnerhet till uppvärmningen. Samtalet draperas i mer eller mindre lärda betraktelser om ”jordens belastningsförmåga”, om det ”ekologiska avtrycket”, och så vidare. Men slutsatsen är densamma som Malthus: vi skall inte hjälpa de fattiga.

Dessa neomalthusianer är fler än vad man tror. Och de tar hem poäng bland miljövännerna. Ett exempel är den framgångsrike amerikanske författaren Jared Diamond. Hans bästsäljare *Collapse* är helt och hållet uppbyggd kring neomalthusianska temata, väldigt skickligt nedblandade i den ekologiska pannkakssmeten. Nu är det så att Diamond sitter med i ledningen för Världsnaturfonden. Det är frapperande att konstatera i hur hög grad ärliga ekologer låter sig förföras av hans resonemang. I Frankrike har *Collapse* tjänat som grund för det öppna brev som de franska miljöförbunden riktade till kandidaterna inför junivalen 2007. Tiotusentals människor skrev under detta brev, utan att lägga märke till att den skenbara radikaliteten återföll på potentiellt väldigt farliga ståndpunkter. Även vänstermänniskor, marxistiska förkämpar – har i *Collapse* trott sig se en sorts radikal ekologisk kritik av kapitalismen. Man måste vara väldigt vaksam i dessa frågor och inte på förhand utgå från att de som talar om ekologisk katastrof med ens står på samma sida som vi.

INDUSTRIELL REVOLUTION OCH KAPITALISTISK TEKNOLOGI

Den nuvarande klimatförändringen är inte följden av den mänskliga verksamheten i största allmänhet, och än mindre resultatet av överbefolkningen. Den är resultatet av den kapitalistiska mänskliga verksamheten. Den är en produkt av det kapitalistiska produktionssättet, av dess obegränsade ackumulationsdynamik, av det energisystem som understödjer denna dynamik och av den särskilda form som kapitalismen har givit människans påverkan på naturen. Det är lätt att bevisa.

Den klimatförändring som vi känner till beror huvudsakligen på anhopningen av fossilt kol i atmosfären, det vill säga av kol som härrör ur förbränning av olja, kol eller gas. Genom att utvinna dessa bränslen från de geologiska djupen, där de varit lagrade, och bränna upp dem sprutar man ut mängder av kol i atmosfären som överstiger ekosystemets upptagningsförmåga. Överskottet hopar sig, vilket minskar Jordens värmestrålning ut mot världsrymden. I dag är kolcykeln mellan atmosfären och ekosystemet

mättad. Denna mekanism är huvudorsaken till ökningen av växthusffekten och följaktligen av klimatförändringen. Det finns alltså ett uppenbart samband mellan uppvärmningen och den industriella revolutionen, eftersom denna vilade på just användningen av kol som energikälla.

Bör man följaktligen beklaga att den industriella revolutionen ägt rum? I motsats till romantikerna formulerar vi inte frågan på det sättet. I Marx och Engels efterföljd anser vi att produktivkrafternas utveckling motverkades och genomsyrades av de kapitalistiska produktionsförhållandena och av den kapitalistiska teknologin, så att utvecklingen, eftersom den var kapitalistisk, inom sig bar på sin egen negation. Bör man i dag med tanke på klimatförändringen dra slutsatsen att romantikerna hade rätt? Nej, därför att kapitalismen snart efter dess genombrott – för vilket den har kolet att tacka – av profitskäl började att göra teknologiska val, vilka med tiden flerdubblades, som fjättrade produktionssättet till fossila bränslen. Under resans gång har andra lösningar uteslutits. Om de hade använts hade den ekonomiska utveck-

lingen inte behövt medföra klimatförändringen.

Ni har hört talas om den fotoelektriska effekten: när ljuset rör vid vissa material som man kallar för halvledande börjar en elektron att vandra, vilket gör att en elektrisk ström generas. Denna upptäckt gjordes 1839 av den franske fysikern Edmond Becquerel. Ingen kapitalist i ansvarsposition har under de senaste två århundradena sagt till sig själv att det här kanske fanns ett medel att för all framtid säkerställa mänsklighetens energiförsörjning. Den fotoelektriska effekten har aldrig varit en prioritet för forsknings- och utvecklingsbudgetarna utan lagts i en byrålåda. Man började intressera sig för den först när NASA lanserade sitt rymdprogram. Sedan dess har vi sett stora framsteg; effektiviteten av de fotoelektriska cellernas konvertering till elektricitet har ökat från fem procent till 17 procent. Trots att den fotoelektriska effekten är alternativet framför alla andra till de fossila bränslena är dess utveckling fortfarande inte en prioritet; under de senaste 30 åren har den inte åtnjutit mer än två procent av forskningsbudgetarna i Internationella energibyråns

bild: Anders Nilsson

medlemsländer. Varför? Därför att det är mycket billigare att bränna kol, naturgas eller olja. Därför att kärnkraften (50 procent av forskningsbudgetarna) passar bättre samman med den kapitalistiska illusionen om obegränsad tillväxt och därmed av en obegränsad energi; och därför att de fossila bränslena och uranet utgör energier som finns på lager. Kapitalisterna kan således lägga beslag på dem och ha ett slags monopol över tillgångarna. Men de som har monopolen över en naturresurs har inte endast möjlighet att indriva den genomsnittliga vinsten utan även en mervinst, det man kallar för räntan (i detta fall talar man om olje- eller kolränta).

Jakten efter profit och merprofit (i form av ränta) förklarar att kapitalismen har byggts upp kring ett energisystem grundat på fossila bränslen. I det avseendet erbjuder icke-utvecklingen av solvärmen ett ännu mer slående exempel än den fotoelektriska. I början av 1900-talet satte ingenjörer – i Indien, Egypten och USA – i gång att uppfinna enkla, billiga och starka maskiner som gjorde det möjligt att använda solvärmen för att värma upp sanitetsvatten, koka mat, driva

bevattningspumpar, och så vidare. Dessa maskiner var särskilt lämpade för de tropiska länderna. Likväl övergavs denna energimöjlighet, dels av profitskäl, men även av andra skäl, sådana som avsaknaden av kapital och påverkan från de grupper som exploaterade fossila energier, samt dessa gruppers ekonomiska makt (en följd av den ackumulerade räntan) – för att inte nämna strävan att påtvinga kolonierna samma teknologier som förekom i metropolerna.

ETT STRUKTURELLT SLÖSAKTIGT ENERGISYSTEM

Det kapitalistiska energisystemet har inte endast byggts upp kring fossila bränslen som rubbar klimatet. Det använder sig dessutom av dessa resurser på ett föga effektivt sätt, vilket ytterligare ökar den negativa ekologiska påverkan som denna användning medför. Medierna tröttar ut våra öron med de ansträngningar som varje individ borde göra för att konsumera mindre energi: installera energisnåla glödlampor, sänka termostaten, använda bilen mindre och så vidare. Det är inte lönlöst. Men all denna överdrivna propaganda avleder uppmärksamheten från det faktum att energisystemet är orsaken till ett enormt strukturellt slöseri – mycket mera betydelsefullt än det som orsakas av medborgarna som inte släcker lampan när de lämnar ett rum. Orsaken till denna ineffektivitet är än en gång vinstjakten.

Låt oss ta exemplet med elproduktionen. Den sker på ett centraliserat sätt. Man bygger centraler där man bränner kol, gas eller olja, vilket får turbinerna att snurra och producera ström som går ut på elnätet för att säljas till privatpersoner eller företag. Eltransporten implicerar förluster (Jouleeffekten). Den energi som frigörs i form av värme återvinns generellt sätt inte, utan förspills i miljön. Ur energisynpunkt är detta system desto mer absurd då två tredjedelar av strömmen, när allt kommer omkring, helt enkelt går åt till att tillfredsställa hushållens behov, såsom att hetta upp vatten till 60 grader. Om dessa behov tillfredsställdes lokalt genom samalstrande installationer – med kombinerad elektricitets- och värmeproduktion – skulle den globala energikapaciteten vara mer än 40 procent större än den är i dag. Det nuvarande systemet innebär med andra ord ett strukturellt slöseri på 40 procent, och en motsvarande ökning av utsläppen som orsakar växthuseffekten.

Detta förhållande förser oss med ett talande exempel på den ökande motsättningen mellan kapitalismens partiella förnuft och den globala oförnuftet. Samalstringen av energi är på intet sätt antikapitalistisk, det är endast ett globalt rationellt alternativ. Ur kapitalistisk synpunkt är problemet att detta rationella alternativ förutsätter en decentralisering av elproduktionen, kollektiva utrustningar för privatpersoners lokala användning av värme (värmenätverk) och en mellansektoriell ekonomisk planering, för att industrier som använder måttliga temperaturer (livsmedelsindustrin till exempel) skall kunna använda denna värme. Detta är inte den riktning som kapitalismen spontant har tagit. Den centraliserade elproduktionen följer samma spår som kapitalets centralisering och koncentration. Genom att utveckla alltmer gigantiska installa-

tioner, i synnerhet kärnkraftsanläggningar, fogas elproduktionen till den dynamik av ständigt ökande energikvantiteter, vilken underhåller kapitalets obegränsade tillväxtdynamik. Den centraliserade produktionen underlättar också för de stora elbolagen att ha monopol över marknaden, och därmed att bestämma över priserna och indriva en merprofit utöver den genomsnittliga vinsten. Kort sagt är denna tekniska centralisering på det politiska planet även en del av en social kontroll och av centraliseringen av denna kontroll. Vad beträffar den ekonomiska planeringen så är den inom ramarna för neoliberalismen mindre aktuell än någonsin. Systemet är globalt sett oförnuftigt, men för att inte göra pannkaka av allt ber man brukarna att installera vattenkokare med varuetiketten ”Energy Plus” – det är den partiella rationaliteten.

KLIMATSTABILISERINGENS UTMANING

Kan man stoppa klimatförändringen? Teoretiskt sett ja, problemet är till och med relativt enkelt. Solenergin som träffar jordytan motsvarar tiotusen gånger världens energiförbrukning. Man kan inte använda hela den potentialen, men de teknologier som finns tillgängliga för närvarande möjliggör att en tusendel används, vilket också är alldeles tillräckligt för att trygga hela världens energibehov. I praktiken möter verkställandet enorma problem – man kan inte låtsas som om den nödvändiga energiomvälvningen skulle kunna genomföras i en handvändning. Men det största problemet är inte teknologiskt. Det största problemet är profitlagen, vilket innebär att det är ett socialt och ekonomiskt problem – ett problem kopplat till själva det kapitalistiska produktionssättet.

Kyotoprotokollet räknar med en minskning av utsläppen av växthusgaser på 5,2 procent i världsskala, vad gäller enbart de utvecklade länderna, under perioden mellan 2008 och 2012. I förhållande till vad som borde göras är det absolut löjligt. För att förstå vad som borde göras måste man känna till att gaser med växthuseffekt har en viss livslängd i atmosfären. Koldioxid har till exempel en livslängd på ungefär 150 år och metanet på 30 år. Det räcker alltså inte med att stabilisera utsläppen för att stabilisera klimatet. Om man vill stabilisera klimatet måste man minska utsläppen radikalt.

Med hur mycket skall de minskas? Det beror på det mål man ställer sig i fråga om stabilisering. För att förhindra att globens medeltemperatur ökar med två grader verkar det som om det skulle krävas att utsläppen på världsnivå minskas med omkring 80 procent från och med nu till och med 2050. Men observera att det redan finns ett politiskt val bakom denna siffra. Invånarna på öarna i Stilla havet – dessa vackra, små atoller med en blå lagun – som Tuvalu, vars högsta punkt ligger fyra meter över havsytan, är redan offer för höjningen av havsnivån till följd av oceanens värmeutvidgning. Varje gång det förekommer ett exceptionellt tidvatten, eller ett exceptionellt tidvatten i kombination med en storm, översvämmas de. För de 11 396 invånarna på Tuvalu kommer det utan tvivel inte att räcka med att minska utsläppen med 80 procent från och med nu till 2050. De skulle behöva

bild: Anders Nilsson

minskas med 90-95 procent från och med nu till och med 2040. För att uppnå detta kan man släcka ljuset omedelbart och gå till fots hem. Siffran 80 procent från och med nu till och med 2050 är inte ett resultat av vetenskapen med stort v, utan en bedömning av vad som är möjligt och tidsmässigt rimligt.

DET NYLIBERALA SVARET HÅLLER PÅ ATT TA FORM

Vad skall det kapitalistiska systemet göra inför denna utmaning? Någoting håller på att förändras. De imperialistiska ledarna är medvetna om allvaret och verkligheten bakom problemet med klimatförändringen. Tony Blair är verkligen orolig. Den brittiska härskande klassen är verkligen orolig. När Angela Merkel säger att man måste minska utsläppen med 50 procent från och med nu till och med 2050 är det ingenting annat än en bluff. Hon är fysiker. Hon känner till dossien. Bushadministrationen, som (likt Clinton före dem) envist vägrar att alls engagera sig i frågan om sifferangivna minskningar kombinerade med en tidplan, har hamnat i minoritet, även inom den amerikanska borgerligheten. Det finns flera hundratals städer i USA som oberoende av Bushs och den amerikanska administrationens komedispel har bestämt sig för att tillämpa Kyotonormerna. Kalifornien går i spetsen och den professionella gruppen av elproducenter har precis – för några månader sedan – uttalat sig för kvoteringen av utsläppen.

Man får inte tro att imperialismen och kapitalismen kommer att fortsätta att inte göra någonting – eller nästan ingenting – mot klimatförändringen, och att denna kommer att vara världens

undergång, en oerhörd katastrof ur vilken revolutionen kommer att bryta ut. De kommer att göra någonting. Men vad? I vilken takt? Hur? Och vilka kommer de ekologiska, sociala och politiska konsekvenserna att vara? Sådana är nyckelfrågorna. Nicholas Sterns rapport till den brittiska regeringen i oktober 2006 ger indikationer om de svar som systemet kan tänkas lägga fram. Man kan sammanfatta saken i fem punkter.

Först och främst kommer de att ta stora risker genom att välja ett scenario för klimatstabiliseringen som innebär en farligt hög koncentration av koldioxid i atmosfären. I stället för 450 ppm, som är den nivå som rekommenderas av allt fler specialister, föreslår Stern 550 ppm. Han vet att det i det fallet finns mer än 50 procent risk att överstiga den tvågradiga höjningen jämfört med den förindustriella epoken. Likväl föreslår han den siffra som enligt beräkningarna tillåter en minskning med en tredjedel av kostnaderna för de åtgärder som måste vidtas. Detta räcker för att visa att försvaret av de kapitalistiska vinsterna går före allt för dessa människor.

För det andra kommer de att fasa ut övergången över flera decennier och skjuta upp de mest strukturella åtgärderna – de som rör energiproduktionen och transportsystemen i de utvecklade länderna – så långt fram som möjligt. För att detta skall vara möjligt bör de gå ännu längre än i dag i kombinationen av utsläppsminskningen och ökningen av skogarnas upptag av kol. Utan detta kommer de inte att ha tillräckliga minskningar att bokföra. De skulle till exempel kunna bestämma att inte bara nya trädodlingar utan även investeringar avsedda att rädda den tropis-

ka skogen kan ge upphov till utsläppsrättigheter. Detta kommer oundvikligen att gå hand i hand med en våg av privat beslagtagande av naturresurserna, på bekostnad av ursprungsbefolkningarna som lever av skogen.

För det tredje kommer de att tänja radikalt på det som kallas för Kyotos flexibla mekanism. Det gäller särskilt ”Den egna utvecklingens mekanism” och utbytet av utsläppsrättigheter. Den förra tillåter ett utvecklat land att skaffa sig utsläppsrättigheter genom att genomföra en investering som minskar utsläppen eller som ökar upptaget av kol i ett land på södra halvklotet. Dett leder till omfattande bedrägerier. Åtminstone 20 procent av utsläppsrättigheterna som har erhållits genom denna ”mekanism” motsvarar inte någon minskning (och då har hänsyn inte tagits till att skogarnas upptag inte är strukturella minskningar). Inom ramarna för Kyoto är ”mekanismen” i allmänhet och trädplanteringen i synnerhet underkastade vissa begränsningar. Sternrapporten föreslår att de avskaffas. Således kommer Syd att bli en gigantisk marknad för Nords ”egna” teknologier inom ramarna för införandet av åtgärder. Denna marknad kommer att multiplicera mängden av utsläppsrättigheter med 40 gånger jämfört med i dag. Detta kommer att ge ytterligare möjlighet att förhåla Nords strukturella anpassningar. Men det kommer också att multiplicera bedrägerierna och vinsterna för de som gör affärer på att sälja utsläppsrättigheterna 40 gånger om.

För det fjärde kommer de att fortsätta att spela teknologiska trollkarlsrörelingar genom att utveckla biobränslen, genmodifierade grödor,

röda rummet

är socialistiska partiets kvartalstidskrift (tidskriften hette 1969–1996 fjärde internationalen).

Utkommer med fyra nummer per år. Nummer 38 sedan starten 1997 (nummer 149 sedan 1969).

För innehållet i artiklarna ansvarar respektive författare.

I redaktionen för detta nummer: Peter Belfrage, Daniel Brandell, Anders Karlsson, Per-Olof Larsson, Björn Rönnblad och Ingemar Sandström

Ansvarig utgivare: Björn Rönnblad

Omslagsbild: Laura Hess

Teckning: Ee Ping Yeoh

Grafisk form: Joakim Svensson

Post till redaktionen: Box 7043, 402 31 Göteborg

E-post: rodarummet@hotmail.com

Prenumeration: 80 kronor för fyra nummer

Postgiro: röda rummet 13 04 07-0

Hemsida: <http://www.rodarummet.org>

Tryck: Tabloidtryck i Norden 2008

Gjord på Tidskriftsverkstaden, Göteborg.

ISSN: 1403-3844

kärnkraften och kanske andra farliga teknologier. Man måste vara medveten om att alla dessa val är fullständigt irrationella. De utgör en fortsättning på de irrationella val som lett till det nuvarande energisystemet. Likt dessa motiveras de inte av annat än vinstkravet. Exemplet med biobrännslan är så uppenbart att talrika protester tränger igenom i medierna. Kampen mot kärnkraften stöter på många hinder, då atomlobbyn är väldigt mäktig och spelar grundligt på myten om en "noll kol"-teknologi.

För det femte, för att strategin skall fungera måste kapitalet uppenbarligen ha ett intresse av den och av att notan betalas av arbetets värld, liksom av de exploaterade i allmänhet. Imperialismen och kapitalismen kommer att försöka uppnå detta dubbla mål med hjälp av marknadsmekanismer, bland annat genom att ge kolet ett globalt pris som mer eller mindre speglar de framtida kostnaderna för klimatskadorna. I dagens värld, där den nyliberala ideologin regerar odelat, är tanken på att ge kolet ett sådant pris välkommet av många miljövänner. Jag kommer inte att närma mig den svåra teoretiska frågan om värderingen av framtida skadestånder, särskilt eftersom dessa skador berör saker som inte har ett pris (i marxistiska termer har de inte det) som det mänskliga livet och ekosystemen.

Oberoende av denna aspekt är det uppenbart att ett globalt pris på kol som speglar kostnader för framtida skador betyder att fakturan till 100 procent återfaller på länderna i Syd, i proportion med vad de köper, när de i själva verket inte ansvarar för mer än 25 procent av klimatförändringen. För övrigt kan detta pris på kol till exempel användas för att etablera en skatt på kol. Som av en händelse består de förslag som cirkulerar i att produkten av denna skatt skall användas för att minska arbetsgivarnas sociala avgifter. Och där ligger en extremt farlig fälla för arbetarrörelsen och för försvaret av den sociala tryggheten. Om kolskatten utmynnars i en "icke-kol ekonomi" kommer det i ett visst ögonblick inte längre att finnas tillräckliga inkomster för den sociala välfärden.

VÄNSTERNES ROLL

Det vi har att säga i rörelsen för klimatet är extremt viktigt. Man måste diskutera ingripandets riktlinjer: ett program, aktiviteter, parollerna grundade på en klassanalys, en analys av kapitalismens ansvar för det som håller på att ske. På denna grund gäller det att försöka hitta öppningar i arbetarrörelsen. Detta är viktigt eftersom det i dag utvecklas det jag kallar för en sorts "panikklimat" i vilken man åberopar en apokalyps, en

slutgiltig katastrof orsakad av den mänskliga verksamheten, av människans närvaro på jorden. Detta panikklimat håller på att vinna inflytande i miljörörelsen och i de stora fackliga förbunden.

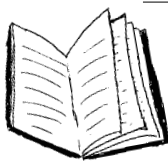
Detta försätter dem i en situation där allt som föreslås av regeringarna och arbetsgivarna, från det ögonblick det görs i namn av kampen för miljön eller räddningen av klimatet, tas emot med öppna armar. Detta placerar dem i en situation där man hör miljöorganisationerna säga "Man kan slåss mot klimatförändringen därför att detta öppnar nya marknader". De försöker närma sig företagen för att övertyga dem om att det är vad de bör göra, samtidigt som de helt undviker de sociala dimensionerna. Men dessa sociala dimensioner är fullständigt avgörande. Man kan inte rädda klimatet på bekostnad av majoriteten av människorna på planeten. Man måste alltså kombinera en kamp för klimatet med en kamp för en förbättring av levnadsvillkoren för majoriteten. Det är ett villkor för framgången, och vi har i det sammanhanget en nyckelroll att spela. ■

Översättning: Christina Schmidt

Den frånvarande politiken – i politiken

Magnus Wennerhag har i sin avhandling studerat globaliseringen och individualiseringen av det civila samhället – "ett globalt civilsamhälle". Han har närmat sig den globala rättviserörelsen ur ett mer socialt än politiskt perspektiv. Hans centrala begrepp är *politik*, *social rörelse* och *modernitet*. Begrepp som han menar är relevanta för sociala rörelser.

Genomgången av den globala rättvi-

Magnus Wennerhag,
Global rörelse. Den globala
rättviserörelsen och modernite-
tens omvandlingar, Bokförlaget
Atlas, 2008

serörelsen bygger bland annat på intervjuer av deltagarna vid flera lokala svenska forum. Han har intervjuat ett stort antal aktörer inom den globala rättviserörelsen, företrädesvis på internationell och lokal nivå. Avhandlingen är således ambitiöst upplagd, bygger på ett stort intervju-material och har en stabil teoretisk grund.

Trots hans noggrannhet är det något som inte riktigt stämmer. Kanske beror det på att Magnus Wennerhags framställning i mångt och mycket är förankrad i postmodern teori. Även om Wennerhag inte själv använder begreppet postmodern utan begrepp som *postmaterialism* och *ny modernitet*. Det är en tankesamling som inte riktigt griper in eller ger en bra teoretisk bild av den verklighet som rörelsen ändå utgör.

Wennerhags begrepp innefattar en individuali-

sering av politiskt arbete och ställningstaganden, som han anser kännetecknar de nya sociala rörelserna och den globala rättviserörelsen. Det personliga valet har blivit det intressanta. Ger det en korrekt bild av den globala rättviserörelsen? Är den inte istället en motreaktion på individualiseringen, en motreaktion på det individualiserade postmoderna eller senkapitalistiska samhället? Det vill säga en motreaktion på det som Magnus Wennerhag beskriver som en ny modernitet?

Kanske beror skevheten på att den regionala europeiska nivån, som förmodligen är den mest politiserade, är frånvarande i analysen. Där manövrerar olika politiska grupperingar för att få igenom sina frågor och sin dagordning. Wennerhag beskriver inte hela rörelsen utan bara den minst politiserade delen.

Det är politiken som är anledningen till att människor aktiverar sig i en rörelse. Den globala rättviserörelsen är en politisk rörelse. Men som en rörelse med ett gemensamt agerande är den frånvarande i Wennerhags framställning. I den mån det finns med så är det i presentationen av undersökningsmaterialet från olika sociala forum.

Trots detta har boken ändå sina förtjänster och är läsvärd. Den ger en god bild av hur individer som är aktiva i den globala rättviserörelsen ser på demokrati och på själva rörelsen.

Anders Svensson

STÖD

Plusgiro:
13 04 07 - 0

Operation Iraqi Liberation

David Rovics

We've got a situation and it calls for a solution
That upholds our domination of the planet
We're gonna make our case and we're gonna make it well
But if you don't like our logic you can can it
We'll use impeccable intelligence from any country in the world
As long as we all see eye to eye
And if we don't find quite what we need we know what to do
Just look into the camera and lie

'Cause it's Operation Iraqi Liberation
Tell me, what does that spell
Operation Iraqi Liberation
O - I - L

And we'll lie about the missiles and the nuclear research
We'll lie about uranium
We'll build military bases and smile for reporters
As we give away bubble gum
And we'll lie about bin Laden and his connections with the Saudis
And we'll lie about 9-1-1
And we'll lie about the Baathists and their connections to Al Qaeda
Because we know there's none

'Cause it's Operation Iraqi Liberation
Tell me, what does that spell
Operation Iraqi Liberation
O - I - L

And we'll lie about the North Koreans and we'll lie about Iran
And don't mention Israel
Keep those nuclear weapons out of this song
And it will all hold together swell
And now we'll liberate these people, we'll liberate their money
We'll liberate their soil
We'll liberate their airports, we'll liberate their harbors
And we'll liberate their oil

'Cause it's Operation Iraqi Liberation
Tell me, what does that spell
Operation Iraqi Liberation
O - I - L

"Ett bevis på att några brillianta satiriker infiltrerat regeringen på högsta nivå är det faktum att förkortningen som i inledningsskedet användes för att beteckna invasionen av Irak stavade OIL. Det ändrades senare till Operation Iraqi Freedom"

David Rovics

David Rovics musik kan laddas ner kostnadsfritt på:
<http://www.soundclick.com/bands/default.cfm?bandID=111310>

